శ్రీః.

శృంగార సావిత్రి

45

తంజావూరి

రఘునాథరాయలు

ప్రణీతము

ప్రకాశకులు:

జి. ఎస్. శాస్త్రి అండు కో.,

మద్రాసు.

సర్వస్వామ్యములు

ప్రకాశకులవి

ప్రథమ ముద్రణము

లండన్ రాయల్ యెడిషన్

1928

చెన్నపురి:

ఇండియా ముద్రణాలయమున

ముద్రితము.

పీఠిక

ఉ॥ తారసపుష్టిమైఁ బ్రతిపదంబున జాతియు వార్తయుం జమ
త్కారము నర్థగౌరవముఁ గల్గ ననేకకృతుల్ ప్రసన్నగం
భీరగతిన్ రచించి మహి మించినవో నీక నన్యు లెవ్వర
య్యా! రఘునాథభూపరసికాగ్రణికిం జెవిసోఁకఁ జెప్పఁగన్.

విజయవిలాసము.

తంజావూరి రఘునాథరాయలు.

క్రీ. 1650 సం॥ ప్రాంతముల దక్షిణభారతదేశమునకుఁగల్గిన సౌభాగ్యమంతకుఁ బూర్వ మెన్నఁడుగాని, తర్వాత నేఁటి దాఁకఁ గాని కలుగలేదు. ఇఁక ముందుగూడఁ గలుగఁబో దేమో! మహాకవి, మహాగాయకుఁడు, మహావిద్వాంసుఁడు, మహాదాత, మహాశూరుడు, మహాభక్తుఁడు, మహానుభావుఁడు, మహామహుఁడు రఘునాథరాయఁడను నాంధ్రనాయకరా జాకాలమున దేశమెల్ల నిత్యకల్యాణము, పచ్చఁదోరణమునై చెలువొందఁ దంజావూరురాజధానిగాఁ జోళరాజ్యమును బరి

పాలించెను. ఆకాలమున వందలకొలఁదిగా నిత్యాన్న దాన ధర్మ సత్రములు వెలసెను. వందలకొలఁదిగా నసాధారణ శిల్పసౌందర్యముగల దేవాలయమంటపగోపుర ప్రాకారాదులు వెలసెను. ప్రతిగ్రామమునకును గావేటికాల్వలు పాలింపఁబడెను. ఈతి బాధలకు, క్షామమునకు, ప్రజాక్షోభమునకు నాదేశమున నిలువ నీడ లేకుండఁ జేయఁబడెను. సరససంగీత చాతుర్యములు, నవనవాభినయనైపుణ్యములు, ప్రశస్తశిల్ప చిత్రవాస్తువస్తు నిర్మాణములు, మధురతర సంస్కృతాంధ్ర కవితాకల్పనములు, విద్వద్గోష్ఠులు, సకలశాస్త్రచర్చలు, కనకాభిషేకములు, గ్రామగజాందోళికాచ్ఛత్ర చామరాది బహుమానములు, నిత్యోత్సవ, పక్షోత్సవ, మాసోత్సవ, ఋతూత్సవాయనోత్సవ వత్సరోత్సవాది దేవోత్సవములు, వివిధయజ్ఞ విప్రోత్తమ విహారములు, షోడశ మహాదానములు, శరణాగత రాజరక్షణములు నాఁటి ముచ్చటలు. మెఱపుఁదీగలఁ బోలు మెలుఁతలు, సంస్కృతాంధ్ర భాషలందు సరసకవితలు నేర్చినవారు, సంగీతమందు బిరుదందెలందినవారు నాఁడు వేలకొలఁదిగానుండిరి. సర్వక్రతువులు సల్పిన శ్రోత్రులు వేలకొలఁదిగానుండిరి. సత్కావ్యకర్తలు, శాస్త్రకర్తలు, వేలకొలఁదిగానుండిరి. వీరెవ్వరును రఘునాథరాజును రాజమాత్రునిఁగాఁ దలఁపరయిరి. తండ్రిని గాను గురునిఁగాను వేల్పునుగాను ప్రాణము ప్రాణమునుగాను

శ్లాఘించిరి. ఆయన చరిత్రమును గొందఱు కవులు సంస్కృత కావ్యములుగా, నాంధ్రప్రబంధములుగా, నాటకముగా, యక్షగానములుగా, ద్విపదలుగా, పాటలుగా, నింకనెన్నేని తీరులుగా వర్ణించియు, వర్ణింపఁ జాలమైతిమని వగచిరి. ఒక మహావిద్వాంసుఁడు తా నాయనశిష్యుఁడనని చెప్పుకొనియెను. ఒకమహావిద్వాంసుఁ డాయనపేర నాంధ్రప్రబంధములు రచియించెను. ఇతరు లాయన పేరనిట్లెన్నేని కృతుల రచించుట కాదు. ఆయనయు ననేక కృతుల రచియించెను. రామాయణము, వాల్మీకిచరిత్రము, పారిజాతాపహరణము మొదలైనవి తెల్గునను, రామాయణసంగ్రహము, సంగీతసుధ మొదలయినవి సంస్కృతమునను నామహాకవి రచించిన కృతులు. ఆయన రచించిన రామాయణమును మధురవాణియను వేశ్య సంస్కృతమునఁ బరివర్తించెను. రెండుజాములలో పారిజాతాపహరణ ప్రబంధము నామహాకవి రచించెనఁట.

సావిత్రీ చరిత్ర

రసవంతమగు నీ ప్రబంధమునుఁ గూడ నామహారాజకవియే రచించియుండు నని మే మనుకొనుచున్నాము. దీని మూలము తంజావూరి సరస్వతీ పుస్తకశాలలో నున్నది. అది ప్రాఁతపుస్తకము. గ్రంథారంభ మొక యాశ్వాసము లేనట్లున్నది. ఆశ్వాసాద్య పద్యములు, ఆశ్వాసాంత్య పద్యములు

లేవు. నడుమఁగూడ నొకచోఁ గొంత గ్రంథపాత మున్నది. ఈ గ్రంథమును ముగియరచింపక పూర్వమే గ్రంథకర్త స్వర్గస్థుఁడై యుండునని యూహాము. ఆప్రతినిబట్టి తత్కర్తను గుర్తింపఁగుదురదయ్యెను. కాని శ్రీ రఘునాథరాయ మహాకవి రచియించిన రామాయణమందలి పద్యములు (ఋష్యశృంగ తపోభంగము పట్టునన్నవి.) ఈగ్రంథమునందును నుండుటచే తత్కర్తయే యేతత్కర్తయగునని మే మూహించితిమి.

రామాయణము, వాల్మీకిచరిత్రము, మొదలగు రఘునాథరాయల కృతుల రచనములకును, ఏతత్కృతి రచనములకును చాల పోలికగలదు. మహాభారతారణ్య పర్వమున మార్కండేయముని ధర్మరాజునకుఁ జెప్పినట్టుగా ఈ సావిత్రీచరిత్ర కథయున్నది. ఈ ప్రబంధమునను గూడ నట్లేగలదు. రఘునాథరాయఁడు రామాయణమును రచియించినట్లే భారతమును గూడఁ దెలుఁగున వేఱొక పద్యకావ్యముగ రచింపఁబూనెనేమో? ఇది దానిలోని యొక కథపట్టు అగునేమో?

కవితా విశేషము.

ఇందు సందర్భితములయిన రాజాస్థానమర్యాదలు, హాస్య ప్రసంగములు, వేశ్యావినోదములు, సంభోగ శృంగారములు రఘునాథరాయలనాఁటి తంజాపూరి సౌభాగ్యములను, గవితా

సాంప్రదాయమార్గములను, ఆస్థానసంప్రదాయములను, వెల్లడించు చున్నవి.

తేటతేట కూర్పులు, భావవైశద్యములు, సరసపద సంధానములు ఈగ్రంథమునకుఁ బ్రశస్తిని గూర్చుచున్నవి. దూరాన్వయముగాని. క్లిష్టపద రచనగాని యిందుఁ గానరాదు. నాఁటి యభిరుచుల కనుగుణముగాఁగాఁబోలును శాంతరసమున కెక్కుడగా సంభావనము కల్గవలసిన యేతత్కథాప్రబంధమునఁగూడ, శృంగారరసమునకే సంభావన చాలగా దొరకెను. హాస్య రచన యిందు మిక్కిలి యానందింపఁదగినంతవింతగా నంతరింపఁబడినది. రాధా మాధవమువలె నీకృతియు రసికరంజకమై వెలయఁ గలదని నమ్ముచున్నాము. ఇందు లోపించిన యాశ్వాసాద్యాంత్యపద్యములు కథాభాగములు ఇంక నెక్కడనేని దొరకఁ గల్గుననునాశ మాకులేదు. తంజావూరిలోనే లేకపోఁగా నిఁక నెక్కడ దొరకును? అట్లు దొరకుభాగ్యమే కల్గునేని పునర్ముద్రణమున పూరించి సరిపఱుతుము.

దీని మూలప్రతిని తంజావూరి పుస్తకశాలనుండి బ్రహ్మశ్రీ మానవల్లి రామకృష్ణకవిగారు స్వహస్తముతో వ్రాసి తెచ్చుకొని యుండిరి. మాప్రార్థనలమీఁద వారు దానిని, బ్రకటించుటకు దయచేసిరి. వారి తోడ్పాటుచేతనే యనాయాసముగ దీనిని మే మిపుడు ముద్రింపఁగల్గితిమి. ఇట్టి యుత్కృష్ట

గ్రంథమును బ్రకటింపనొసఁగి మాకుపకృతి సల్పిన శ్రీరామ కృష్ణ కవిగారికి వందనసహస్రము లర్పించుచున్నాము.

మా శృంగార గ్రంథమాలలో నీ సావిత్రీచరిత్ర పంచమ కుసుమమై విరాజిల్లుచున్నది. ఇంతవఱకు ఆంధ్రభాషాయోషకు ప్రాచీన సరసహృద్యపద్యభూషణములగు ప్రబంధ గ్రంథ కుసుమముల నైదింటినైనను సమర్పింపఁ గలిగినందులకు సంతసించుచున్నాము. ఈప్రాచీనప్రబంధమునునికిని దెలిపి, శ్రీకవిగారిచే మాకిప్పించి యీపీఠికావిషయమును మాకువ్రాసియిచ్చి యుపకరించిన బ్రహ్మశ్రీ వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రిగారికి మాకృతజ్ఞతాపూర్వక వందన సహస్రము లర్పించుచున్నాము.

విభవ
వైశాఖి. } గంటి. సూర్యనారాయణశాస్త్రి,
సంపాదకుఁడు.

శ్రీః

శృంగార సావిత్రి

ప్రథమాశ్వాసము

శ్రీ అవధరింపుము పాండవేయాగ్రజునకు
నవలికథయందుఁ గల్గువృత్తాంత మెల్ల
నానుపూర్విగఁ జెప్ప నమ్మౌనిచంద్రుఁ
డింపుపలుకుల మై పులకింపుచుండ.

గీ. మద్రదేశాధినాథుఁ డమ్మాడ్కి నుగ్ర
తపముఁ జేయుచు నుండఁగ ధరణినాథ,
స్వర్గమునఁ గొన్నివింతలు చాలఁ బొడమె
విన్నవించెద నవి యెల్ల విస్తరించి.

మ. అణువై యేవ్వరువేలుపుంగలుకు లో
యార్యారంబుగాఁ గుల్కఁగా
వరుసన్ ముప్పదిమూఁడుకోట్లుసురలున్
వర్ణింపుచుం గొల్వఁగా

స్థిరవాక్యంబుల నారదాదిమును లా
శీర్వాదముల్ సేయఁగా
నెఱనీ ల్గై యలపాకశాసనుఁడు దా
నిండోలగం బుండఁగన్.

సీ. ఎవరైన చోఁ బారు లేమియే మని వేఁడ
మఱియేమి లే వన్ని మంచి వనుచు
నయ్యూకుఁ బైన మా నని జయంతుఁడు వేఁడ
విన్నవించెద నంత కున్న దనుచు
నన్న మా కేమంటి వనుచు మేనక వేఁడ
నీదాఁక వచ్చెనే నిలువు మనుచు
వాఁకిటికొల్వు లెవ్వఁడ వంచుఁ దను నాఁగఁ
గన్నఁ గానరె యంచుఁ గదుముకొనుచు

నిలువ కెవ్వరిఁ జూడక తెలివి లేక
యించుకించుక దగ వగరించుకొనుచుఁ
బాకశాసనుహజురునందాఁక నొకటఁ
జారుఁ డొక్కఁడు బిఱబిఱఁ బాఱు తెంచి.

గీ. స్వామి, యవధారు దేవతాసార్వభౌమ,
స్వర్గసింహాసనాధ్యక్ష, వసుధ నున్న

బదరికాశ్రమమందుండి యిదిగో యిపుడు
వెడలి వచ్చితి నొకవార్త విన్నవింప.

గీ. గాలి చొరరాక యున్న యక్కాననమున
నొక్కనృపుఁ డెవ్వఁడో కాని యుగ్రతపము
సేయఁ గూర్చుండె నాతపస్స్థితికి నాక
వనము నీఱయ్యెఁ గువలయం బనఁ పుదప్పె.

సీ. ఏమి కావలె నంచు నెదుటఁ దోఁచి విధాత
యెంత వేఁడిన వచియింపఁ డయ్యొ
వరము లిచ్చెద నంచు హరిమ్రోల వేంచేసి
లెమ్మన్న నింత చలింపఁ డయ్యొ
ఫల మొసంగితి నంచు భవుఁడు ప్రత్యక్షమై
మొనసినఁ జే యెత్తి మ్రొక్కఁడయ్యొ
చాలు మెచ్చితి నంచు శాంభవి యటు నిల్చి
చేయి చూపినను వీక్షింపఁ డయ్యొ

విబుధకులనాథ, తపము నా వినమొ కనమొ
నాటితరమైన తపముచందంబు గాదు
తెలియఁ గోరిక యెద్దియో తేటపడదు
వింత మైె తోఁచె నేమని విన్నవింతు.

క. అన విని యేమేమీ యని
పని యిది బాగాయె నని తపంబులవింతల్
ఘన మాయె నని సురోత్తముఁ
డనియెన్ దనయంతరంగ మవియం గలఁకన్.

ఉ. సమ్మతి మిమ్ము నమ్మి తగు
చారు లటంచును వేగుపంపి నే
నెమ్మది నుంటి నేమనుచు
నేఁ డెఱిగింపఁగ వచ్చి తీవు వాఁ
డెమ్మెయి నుండు నేపదవి
కెవ్వరిఁగూటిచి యేతపంబు భా
వమ్మునఁ జేయఁ బూనె నొక
వార్తయుఁ దెల్పవు పోలఁ బొందుగన్.

క. అని ముందు వెనుక తోఁచక
మనమునఁ గళవళము దోఁపమనకిఁక మీఁదన్
బని యే మని తను వేఁడిన
మనువుగఁదలపోసి వినయమునగురుడనియెన్.

గీ. ఓసురాధినాథ, యోజింప నేటికి
వానితపము పెంపు వాని తెంపు

తెలియ విన్నయపుడె తెల్లమిగాఁ దోఁచె
నింతతపము సేయ నెవ్వఁ డోపు?

క. విశ్వామిత్త్రుఁడు గావలె
శాశ్వతసామ్రాజ్యపూజ్యసంపన్నిధి యా
నశ్వపతినృపతి గావలె
నీశ్వరునకు వశమె తపము లీవిధిఁజేయన్.

గీ. కౌశికుఁడు గాఁడు నేఁడు నాకడకు వచ్చి
మేనకకు దాసుఁ గుజరాతిమేలికోపు
లెత్తి చేరువ వేసితి నింతసేపు
సాముచూడంగ రమ్మని చలముసేసె.

ఉ. కావున మద్రదేశజన
కాంతుఁడ కావలెఁ గాక యున్నచో
నీవును నే నెఱుంగ ధర
ణీపతి కెవ్వని కింతసాత్త్విక
శ్రీ విలసిల్లఁగాఁ దపము
సేయ సమర్థత గల్గు నమ్మపై
దేవరచిత్త మేక్రియఁ బ్ర
తిక్రియఁ జేసెదొ చేయు మంచనన్.

క. మంచిది యని నికటతట
ప్రాంచచ్చంచలదృగానవాంబుజములపై
నించునల తేఁటిదాఁటుల
నెంచం దగుచూపు లించుకించుక నిగుడన్.

ఉ. అందఱిఁ బాఱఁజూచి యమ
రాధిపుఁ డిందఱిలోన నెవ్వ రా
టందును బాటయందుఁ జదు
వందును మించినజాణ లట్టివా
రందుకొనుందు వీఁడె మన
సందఱు మోములు చూచుకొంచు నీ
వందుము నీవ యందుకొను
మందు రెటుం జెయి చాఁప రెవ్వరున్.

గీ. అటు లిటులు చూచి వారిత్రొక్కటలు సూచి
యెన్నఁటికి నాటపాటలవన్నె లనుచుఁ
గంకణఝణంఝణధ్వనుల్ గ్రమ్ముకొనఁగ
నిగిడి మేనక కేల్ దోయి మొగిచి నిలువ.

శా. ఔనే మేనక, వన్నెఁ దెచ్చితివి వి
శ్వామిత్రజాగ్రత్తపో

హానిం జేసినదాని కెంతపని నీ
వాపాటచే నాటచే
నానం బూనక యున్న నొండొరులచే
నానే నిర్మాణ మాన కా
మానుల్ నీకును మోవిపానకములన్
మైవెంతు రెల్లప్పుడున్.

క. తలవంపు లాయె రంభకు
నలతారకు మోము తెల్లనాయెను మిగులన్
గళ దఱిగెను శశిరేఖకుఁ
గలికీ, నినుఁజూచి విడెముఁ గైకొను మిఁకన్.

క. కంతుని వసంతు రజనీ
కాంతునిఁ బవమానశుకపిక ప్రకరములన్
గొంతసహాయము సేసెదఁ
గాంతా, పనిగొమ్ము పొమ్ము క్రమ్ము మంచున్.

గీ. ఉడుగరయుఁ గొన్నిసొమ్ములు విడె మొసంగి
పసుపుపావడ పైఁడందె పచ్చపూలు
గెలిచివచ్చిన నొసఁగెదఁ బలుకు లేల
యతివ, యిది మాటవాసి పొమ్మంచుఁ బనుప.

చ. తొలఁకెడుచిన్ని లేనగవు
తోఁ గరతోయజముల్ మొగిడ్చి ము
ద్దులనునుఁజెక్కుటద్దముల
తోఁ గళతో మరుఁ జెత్తు పువ్వుగు
త్తులవలె నున్నచన్నుఁగవ
తో వగతో విడఁబాటు నీటు రీ
తులఁ దగుచూపుక్రొందళుకు
తోఁ జెలితోఁ దిరిగెన్ గిఱుక్కునన్.

క. ఇరుగెడల నూడిగంపుం
జెలువలు మరుఁజెక్కుపువ్వుఁదేరులవలెఁ జన్
గిరుల నిడుముత్తెసరులన్
విరులం దగుజడలు మెఱయ వెంబడి నడవన్.

గీ. తురగముల నెక్కి మధుఁడుఁజందనుఁడు దెరల
మదపుటేనుఁగుపైఁ బవమానుఁ డరుగఁ
దనబలముతోడఁ బారియందలములోనఁ
గమ్మవిలుకాఁడు రా మేనకావధూటి.

క. తానును దనచెలికత్తెలుఁ
బూనుకొని విమానమెక్కిఁబోవఁగనిలు మో

మేనక, యని కౌశికముని
తో నరిగెఁ బొజ్జ గదల దోవతి వదలఁ.

గీ. అరిగి పయ్యెదకొంగు చే నదిమి పట్టి
యెట్టు వచ్చితి వని బుస గొట్టుకొనుచు
నలుక నేమేమొ యనఁ బోయి యంతలోన
నతివనగుమోముఁ జూచి దీనతను బలికె.

సీ. ఇంతి, నీ వేవేళ నేమి గావలె నన్నఁ
దప మెల్లఁ జెలిపి నీతలఁపుఁ దీర్తు.
నెలఁత, నీ వారుఁ గూడి నేఁడు గూడ దటన్నఁ
బాటి చుట్టుకు నీదుపడుకయిల్లు
వనిత, నీపదుచుల కెన లేనికోపుల
చేరువ వేసి మెచ్చింతు నిన్న
కలికి, ని న్నెవ్వరుగా దన్న వానితోఁ
జే సాఁచి జగడముల్ సేయఁ జొత్తు
నింత దయవాఁడ నగుటచే నెంత కైనఁ
బూని పెద్దతనం బెల్ల బూదిఁ గలిపి
జపతపంబులు విడనాడి జడుఁడ నైతి
*వెలఁదికడ నీరు గానైతి వెఱ్ఱి నైతి.

---

* (వెలఁది నీకరి గానైతి వెఱ్ఱినైతి)

ఉ. అక్కట ! నీవు నన్ను విడ
నాడి చనం బద మెట్టులాడె ? నే
నెక్కడ నిల్తు ; నిల్చి మఱి
యెవ్వరిఁ జూతును ; చూచి ప్రాణ మే
నిక్కము గాఁగ నేకరణి
నిల్పుదు ; నిల్పిన లాభ మేమి ? నీ
వక్కఱ కైనదాన వని
హా ! మది నమ్మితి దేహ మమ్మితిన్.

చ. ఒకరికిఁ గాక పోతి నని
యుస్సురు మం చన నింత యేల నే
నొక టని నీవు నొక్క టని
యున్నదె దేహము నీయధీన మం
చొకవగ పావురాపలుకు
లొయ్యఁ జెవిం జొరఁ జేసి ఱొమ్ము ఱొ
మ్మొకటఁ గదించి చన్నుఁగవ
నొత్తి చుఱుక్కున మోవి నొక్కుచున్.

గీ. వంత విడు నేఁడు రే పట వత్తు ననుచుఁ
గొంత లాలించి తేలించి కుస్తరించి

మునిజనవిరించి మరలించి ముదము గాంచి
మేన బోటులుఁ దాను విమాన మెక్క.

చ. మదనుఁడు తోడ రాఁగఁ బవ
మానుఁడు ముంగలఁ బోవఁ జంద్రుఁడుఁ
బదరక యింత నంతఁబయి
పాటున క్రమ్మఁ రా వసంతుఁ డా
మదశుకశారికాపిక స
మాజముతో నెలగోలు గాఁగఁ బో
నదె యిదె యంచు నాబదరి
కాశ్రమభూమికిఁ జేరి రయ్యెడన్.

క. ఒకగుజ్జుమావి క్రిందను
మకరాంకునితోడఁ దాను మంతనముగ మే
నక కొంతసేపు యోజన
ప్రకటించి, దృఢీకరించి, పచరించి వెసన్.

గీ. చెలియ కైదండ గొని లేచి బలము నీవు
నిలిచి రమ్మని మరుని కన్గీటి బోటి
తానుఁ దనమేళమును గూడి తపసిపల్లె
నల్లనల్లనఁ జేరఁ బో నాడ నాడ.

సీ. అలదేవపూజకై యర్ఘ్యోదకంబులు
గొనివచ్చు నేనుఁగుగుంపుఁ జూచి
మొనసి పార్థివలింగమునకు మెత్తనిమృత్తి
కలు మోచిచను పందికదుపుఁ జూచి
హరిసమర్పణకు నై పరిపక్వఫలరాజి
వెసఁ దెచ్చుభల్లూకవితతిఁ జూచి
గుమిగూడి శివపూజకొఱకు దూర్వాంకుర
మ్ములు దెచ్చులేఁటిపిల్లలను జూచి
వెఱచి తల యూఁచి యీరీతి యీవింతవగలు
కన్నవిన్నవి గావు లోకంబునందు
నన్నిచట నేమిగాఁ జేయనున్నవాఁడొ
దేవుఁ డిఁక నేఁటి కని మేనకావధూటి.

క. అటుచని ముందటఁ గనె నా
వటమగు నొకవటముక్రింద వాడినయొడలున్
గటిదాఁక వ్రేలుజడలున్
జటిలినమైబూదిపొడలు చెలు వగుతపసిన్.

క. పొడగని గడగడ వడఁకుచుఁ
గుడియెడమల మెలఁగుపడఁతిగుంపులఁ గేలన్

గడ కనిచి నిలిచి యించుక
తడవు విలోకించి యిది గదా తపమన్నన్.

ఉ. మానము బ్రొమ్ములోనిబిగు
(మానము నందపు మేనినిగ్గు) సి
గ్గూనిన మోము నైకదల
కుండు దృఢంబర మోడ్పుఁ గన్నుఁ దా
రా! నుతియింపఁగా వశమె
రాజకుమారకుఁ డ్డాట నంత ము
న్నైనతపంబు చేసెడి న
యారె యొయారము (మీఱసీవిధిన్)

సీ. సొగసైన నామోముఁ జూడఁగల్గినఁ జాలుఁ
గలువ తేఁ డున్నాఁడు కడమ కెల్ల
నునుదావియూర్పుమూర్కొనఁగల్గిననుజాలుఁ
బవమానుఁ డున్నవాఁ డపలి కెల్ల
గలికిచూపు లెఱుంగఁ గల్గినఁ జాలును
గొనితూపు లున్నవి కొదవ కెల్లఁ
నింపుఁబలుకుల నాలకింపఁ గల్గినఁ జాలుఁ
జిలుకచా లున్నది వెలితి కెల్ల

సనుచుఁ దలపోసి తత్తరంబును దలంకు
నయము వినయంబు దోఁపఁ బంతంబు చూప
సమయ మని వారివారి హెచ్చరిక నునిచి
ముకుళితాంజలి యై మాని ముందర నిలిచి.

క. ఆటల పాటల మాటల
తేటల నీటులను వగకుఁ దేలేక వితా
పా టాయెఁ జెవిటిముందటఁ
జాటించుచు సంకువట్టు చందం బయ్యెన్.

మ. (అనుపొందర్య మునుముంద గుబ్బచను) లో
య్యారంబుగా గోళ్లచేఁ
గొని పో మీటుచు ముత్తెపుర్ సరుల చి
క్కుల్ చక్కఁగాఁ దీర్చుకొం
చు నునుంజెక్కునఁ జేయి సేర్చి మొగమ
చ్చో వాంచి పాదాంగుళం
బున (నేలన్ విలిఖించుచాతపసి) మో
మున్ దీనతన్ జూడఁగన్.

ఉ. అంతట దైవయత్నమున
నమ్ముని తెప్ప లొకింత విచ్చి గో

రంత ప్రపంచముం గనిన
నంతఁ దళుక్కునఁ దోఁచె మేనకా
కాంత పసిండిమేను గల
కాం (చిరవంబుని మేనివల్పు దా)
నంత వడిన్ ఘటించుతప
మాకరణిం ఫలియించెనో యనన్.

క. మగనీటూ నగుబాటూ
మొగమోటూ లేక తపసి మురిపపునవలా
నగుచిన్నెలు బిగిచన్నులు
జిగికన్నులు(నరసి మురిసి జిలజిలఁ బడియెన్).

ఉ. పెల్లుగ గండుతుమ్మెదల
పిండులు మ్రోసెను తూరిశారికల్
గొల్లనఁ గేక వేసె నల
కోయిలగుంపులుఁ గూసెఁ జల్లనై
మెల్లన మందమారుతము
మీఁదికి డాసెను (మాటిమాటికిన్)
గొల్లలుగాఁ దపస్వి విరి
గోలల నేసెను మారుఁ డయ్యెడన్.

క. వెడవిలుతుం డప్పుడతుక
కుడియెడమల బెళకి చూచు కులుకుంజూపుల్
విడి సురియలు గాఁ గొని ముని
పడెఁ బొడుఁడని(యాన సైన్యపటలికినొసగెన్)

ఉ. క్రమ్ముల సొమ్మసిల్లి నృప
కుంజరమాని యొకింత లోన ధై
ర్యమ్మున సేద దేరి విన
యంబున మ్రొక్కి నుతించు వేలుపుం
గొమ్మను జూచి యోకులుకు
గుబ్బెత, యెవ్వరి దాన వీవు నీ
విమ్మెయి నన్ను నొంచుటకు
నేమికతం బెఱుఁగింపు మం చనన్).

గీ. కొప్పు చక్కంగ నొత్తి ముంగురులు దువ్వి
జాఱుపయ్యెద సవరించి జగ్గు మించి
మెఱుఁగుకమ్మలు తళుకుముంగరయుఁ గదల
ములకచిఱునవ్వు గులుక నా (కలికి పలికె).

ఉ. ఓమునిరాజ చంద్ర జగ
దున్నతసన్నుతకీర్తిసాంద్ర యె

నే మని పేరు నేనె వచి
యింపుదు మేనక యందు రందఱుఁ
శ్రీమహనీయుఁడై నసుర
శేఖరుకొల్వున నున్నభోగవుం
దామరసాక్షులం బిరుదు
దాల్చినదాన జగం బెఱుంగఁగన్.

సీ. నలువ దా నెక్కునందల మంపి పిలిపించి
వీణియ నాచేత విన్నమాట
హరుఁడు నే వినిపించుదురుపదానకు మెచ్చి
తొడమీఁదఁ గూర్చుండు మనినమాట
హరి పిల్చి నాచేత నభినయంబును జూచి
తనయొద్దఁ గొలువుండు మనినమాట
నారదపర్వతుల్ పోరి తగ లయకోస
మై తారతమ్యంబు లడుగుమాట

మున్నువినియుందురే కదా నన్ను నేనె
పొగడుకో రాదు గాక యోపుణ్యమూర్తి,
యమరనాథుహుజూరుపాత్రముల కెల్ల
గుండెలో గాల మనిపించుకొంటి నేను.

క. వెంబడి నాపయి మాత్స
ర్యంబులు పెరుఁగంగఁ గూడి రంభాదిసతుల్
తుంబురునిం బిలిపించిన
తంబుఱయును దాను నతిముదంబున వచ్చెన్.

ఉ. వచ్చిన నచ్చరల్ వడిగ
వానికి బోధన సేసి కొల్వునం
దెచ్చి ప్రతిష్ఠగా నిడిన
దేవర, యే మని విన్నవించెదన్
ముచ్చట దీర రక్తిగొన
ముద్దులు గుల్కఁగ గోటివాద్య మే
యెచ్చము లేకయుండ నుతి
యున్ మఱియున్ వినిపించె వింతగన్.

చ. ఘనమును రక్తియుం దొలఁకఁ
గాఁ దగుగీతములుం బ్రబంధముల్
మునుపుగ రాగముల్ పదము
లుంబయిమీటు (అు)పొలంబుఁ దెచ్చుచో
మనమున మెత్తుఁ గాని యొక
మాటను నేఁ దల యూఁచ నైతి వెం

టనె మఱి మాట మాట జగ
డంబు ఘటించెను నాకు వానికిన్.

క. నీ వెంతని నీ వెంతని
దేవేంద్రునిసముఖమందుఁ దీరనిపో రై
యా వేళఁ బులిమి పుచ్చుక
నే వచ్చితి నాదువెంటనే తుంబురుఁడున్.

ఉ. ఇంటికి వచ్చి యొంటిఁ బడ
కింటను నన్నుఁ గవుంగిలించి నీ
వంటిరసజ్ఞురాలిని ది
వంబునఁ గాన నిఁకేల నన్ను నీ
బంటుగ నేలుకొ మ్మనుచుఁ
బైఁ బడె బైపయి నున్నదాన నై
యుంటను నేనునుం దగిలి
యుంటిని జంటగఁ గూడి వానితోన్.

క. గాయకుఁ డాటను రతులం
గాయకుఁడై మిగులఁ గళలు కరఁగించుచు నా
కాయం బెల్లను దనకడ
కాయంబుగఁ జేసికొనియె నది యేమందున్.

ఉ. వలపుల కేమి ముం దెఱుఁగు
 వారికి నూరికిఁ గాక పోతి ర
చ్చలఁ బడి మేలువాఁ డనఁగఁ
 జాలినకౌశికమానితోఁ గడుఙ్
బలుక నె సైఁచ దాయె నట
 పల్లఱు చూచి సహించ లేక పై
నలుగుచు మండి మండిపడి
 యమ్ముని యూఁదక వాదు కిట్లనెఙ్.

ఉ. ఓసి దురాత్మురాల, లెప
 మూరకె బూడిదపాలు చేసి నీ
వాసము చేరి నిల్చి యొక
 వాసికి వన్నెకుఁ గాక పోతి నీ
దోసము గాదు నీకుఁ గల
 తుంబురుపొంగణఁగింప కున్న నీ
దోసమె కాక యం చలుక
 తో నొకతో యముఁగాఁగఁ జూచుచుఙ్.

గీ. నేఁడు మొదలుగ నెవ్వనితోడ నైనఁ
బలికితేనియుఁ బ్రాణాన కలుగువాఁడఁ

గాక యొక్కఁడు వహించుకోఁ గలిగెనేని
యెన్ను మా బ్రహ్మ నైన నిట్టట్టు సేతు.

క. అనుమాటలు నవనవగా
వినెనో వినలేదొ యంత వీథులలోనన్
జన వెఱచి యొదుగఁ నాగెన్
బనివడి తుంబురుఁడు దొంగబంటుంబోలెన్.

సీ. ముచ్చటకైనఁ దుంబురుఁడంచుఁ బేర్కొన్నఁ
గినుక నాఁటికిఁ బ్రాణమునకె తెగును
తంబుఱ గోటివాద్య మొకింత విను మన్న
నిల్లెల్ల బెదరంగ గల్లురు మను
నుబుసుపోకలకు నై యుస్సురు మన రాదు
దయ యంచు నాఁ డనర్థంబు సేయుఁ
బాటించి విరహంబు పదము పాడఁగ రాదు
తీరనిపోరు నల్ తిండి సేయు
గడియసే పింద్రుకోలుపునఁ దడయ రాదు
చెట్టపట్టుక బాసలు సేయు మనును
కంటికిత వైనవారితోఁ గలయ కుండ
నోంటి మఱి కాఁపురానకు నుండవలసె.

గీ. పోటుబంటులు కోటానకోటు లొకటఁ
గ్రందుకొని సందడిలునాదుమందిరమునఁ
బాముపలె మాని యెన్నఁడు పాదుకొనిమె
నదిమొదల్ పోతుటీఁగయు మెదలదయ్యె.

మ. ఒకనాఁ డాబలభేదికొల్వునకుఁ దా
నొంటిం జనం ద్రోవఁ గా
చుక పాం చుండినతుంబురుండు సవగా
సూచించినం జూచి యిం
చుకసే పూరక బెండుబొమ్మక్రియ న
చ్చో చబ్బుగా నిల్చి ని
ల్వక పై వ్రాలితిఁ గ్రాఁగి యున్నతను వె
ల్లం జల్లనై జుమ్మనన్.

ఉ. వాఁడును గౌఁగిలించుకొని
వాడినమో మెద మోపి కొప్పునం
గూడఁగ ముంగురుల్ గొనబు
గోళ్ళను దువ్వుచు నామనం బిఁకం
జూడఁ గరంగు చున్న దను
చుం గరముం దనక్రొమ్ము సేర్చి మ

ల్లాడుచు నెంత చేసె ముని
హాయని నా కనియెం బ్రియంబుగన్.

ఉ. మేనక నిన్నుఁ బాసి యిఁక
మే నకటా నిలుపంగఁ జాలనన్
గానక నీవు తాళ వటు
గాన కడున్ సొగ సైనవేడుకన్
మానక యుండకుండ నవ
మానకరుం డగుదుష్టమౌని కో
పాన కడంగి నీపెదవి
పానకముం జవి చూపి తెంతయున్.

సీ. సత్యసంధుని హరిశ్చంద్రునంతటివాని
మాలను గొలిపించుమంతు గాఁడె
నారదమౌనియంతటివానిఁ జెలిచేసి
బిడ్డలఁ గనిపించుపెంకె గాఁడె
తనుఁ గన్నబ్రహ్మయంతటివాని సృష్టికిఁ
బ్రతిసృష్టి కల్పించుభ్రష్టు గాఁడె
యిదిగో యీయున్న దేవేంద్రునంతటివాని
దూఱు సేయ ఘటించుద్రోహి గాఁడె

రాచపు ట్టను పేరుమాత్రంబ కాక
సమయమున దుష్టమాంసము సాగమెసవు
నీవు విడిచిన వాఁడు నిన్ విడువఁ డింక
వానిపై నైన నుడువందు వాసవుండు.

క. నను వలసియున్న గాధే
యుని నేత్రము విడువ వలసి యున్నను నీకున్
వినిపింతు నొకయుపాయము
వనితా, కడ తొలఁగియుండ వలెఁ బదివూటల్.

చ. తొడిబడి యెడ కేఁగినను
దోడనె వాఁడును రాక పోవఁ డె
య్యెడఁ జని యున్న నిన్ను వహి
యించుకొనం గలవానిఁ గాన మా
పుడమి భరించునశ్వపతి
పొంతకుఁ బొమ్మతఁ డైనఁ బూని నిన్
విడువక వీఁకతో వెనుక
వేసుకొనం గలఁ డెంచి చూచినన్.

గీ. శాంతి నెప్పుడు బదరికాశ్రమమునందు
నుచితభక్తిఁ దపోవృత్తి నున్నవాఁడు

గరుణ గలవాఁడు సత్యంబు గలుగువాఁడు
పొ మ్మని వచింప నింటికిఁ బోవకపుడు.

చ. కట్టినకాసెతోఁ జిటులు
గంధముతో నరవాడుపూలతోఁ
బెట్టినసొమ్ముతోఁ జెమట
వెట్టినకస్తురిజాఱుబొట్టుతోఁ
బట్టినబోటితోఁ దొడుగు
పావలతో నొరుతోడఁ జెల్వ కే
నిట్టి బిరాన వచ్చితి నిఁ
కేకరణిం గరుణించి ప్రోచెదో.

క. శరణాగతరక్షామణి
బిరుదాంకా భామినీనవీనమృగాంకా
కరుణింపుము నాతహాతహ
మఱపింపుము కినుక లేక మన్నింపు మొగిన్.

క. విశ్వమున నీసమానము
విశ్వామిత్రుం డటంచు వినుతింతురు గా
నశ్వపతినృపతి వర, మ
ద్రేశ్వర, ప్రాసాన కందు రేమొ కవీంద్రుల్.

చ. అని చిఱునవ్వు నవ్వి వని
తా, యిది యెంత ప్రయోజనంబు నీ
కనుఁగొనఁ జూడఁగాఁ గలఁడె
కౌశికుఁ డింకఁ దలంతు మాను మే
యనువున నెన్నినాళ్లు మన
సైన సుఖంబుగ మావనంబునన్
గొనబున నుండు మేపనుల
కున్ విడనాడ మరాళకుంతలా!

క. ఇం దుండు మనేడుసందునఁ
జెందొవతూపులను రెండుచేతుల నిండన్
క్రొంకలి రాకుజిరాదొర
ముందు వెనుకదోఁచకపుడు మునికళ గొనఁగన్.

చ. కలికి నెగాడిగన్ గని యిఁ
కం దపముం జప మంచు ఛాందసం
బులు తలపెట్టినం మనసు
ముందటిరీతిఁ దదేకనిష్ఠ మై
నిలువదు తీరినప్పటికి
నేర్చుగతిన్ దప మొపినంతయున్

సలుపఁగ వచ్చు నీవనిత
నాఁటికి వచ్చునె ప్రాణ మిచ్చినన్.

చ. నెపమునఁ బూర్వజన్మమున
నేను ఘటించుతిపఃఫలంబు గా
కిపు డొనరించునట్టితప
మింతటిభాగ్య మొసంగ నేర్చునే
తపమును సంధ్యయుం జపముఁ
దానము దానముఁ జేయు టెల్ల నీ
చపలమృగాక్షి లేబిగువు
చన్నులఁ గ్రొన్నెల నుంచనే కదా.

సీ. ఈకాంతచిగురుమో విసుమంత చవిగొన్న
నమరేంద్రుతోడఁ బోరాడ రాదె
ఈబోటిచుఱుకుచూ పేపాటిపాటిన
నించువిల్తునిఁ గలహించ రాదె
ఈచానతేటపలే్కౖమెన దొరకిన
బ్రహ్మతోడను వాదువెట్ట రాదె
యీలేమ పసిఁడిమే నెవ నూనఁ గల్గిన
హరికిఁ గొలారిక మంప రాదె

దీనిఁ బొసఁగించి బిగువుసందిట గదించి
కళలు గరఁగించి చొక్కించి గారవించి
మిగులఁ దేలించి లాలించి వగలుమించి
పంత మలరించువాఁడు సౌభాగ్యశాలి.

చ. అనువుగఁ బంచభక్ష్యపర
మాన్నము లుంచి భుజింపు మన్న నొ
ల్లనియవివేకి యేజగము
లం గలఁడే తనపాలిదైవ మీ
వనితను జూపి యింకఁ దడ
వం బని లే దని కొంతతత్తఱం
బును దమకంబునుం బొడమ
మోహమునం జెలిఁ జేర నిట్లనున్.

చ. చిలుకలకొల్కి, మా కొకవి
శేషము తోఁచెను నీవు తెల్పు ప
ల్కుల నల గాధిరాజుకొడు
కుం భ్రమియించినదాన వీవు నీ
జిలిబిలిమాటలుం సొలపుఁ
జిన్నెలు మ మ్మిఁక నేమి సేయునో

తెలియదు నేఁడు నన్నుఁ గడ
తేర్పుము నేర్చిన నేర కుండినన్.

క. మెప్పుగ నినుఁ గాపాడుట
కొప్పితిఁ బాపమును బుణ్యమున్నది నీచే
నిప్పుడు తుంబురు నీడకుఁ
దెప్పించు మటన్న మేము తేలేము సుమీ!

చ. అని యొకచిన్నిముద్దులయొ
యారపుజూదపుఁదేటనవ్వుతోఁ
గనుఁగొన మువ్వ ముంగరయుఁ
గమ్మ తళుక్కన మోముఁ ద్రిప్పి వ
చ్చినపని చూడఁగాఁ గడమ
చేసెద రార బళా యటంచు సి
గ్గున నడయాడుదానివలెఁ
గోమలి యువ్వాల నివ్వాలన్ నిలన్.

క. తిలకించి తపసి మురిపెము
తిలకించిన నారువోయఁతీరున మేనుం
బులకించిన నిలఁ జాలక
పలికించెద బోటి ననుచుఁ బదరుచు ననియెన్.

గీ. దాఁచ నేటికి బోటి, నిన్ జూచినపుడె
యిదిగో చూడుము సాత్వికం బుదయమయ్యె
సుదతి, రాజస మింతగాఁ జూప వలెనె
యింత చేరియుఁ దామస మింత యేల ?

సీ. చెలియ, వాతేఱ తేనె చిందిపో నంచునో
నో రూర నొక పల్కు నుడువ వేల ?
పొలఁతి, నీచూపుఁదూపులు దయ్యౌనంచునో
సొగసుఁగ్రీగంటను జూడ వేల ?
యింతి, చన్జక్కవ లెగసిపో నంచునో
నురమున నడ్డకే లుంచ వేల ?
తరుణి మారుని యేటు దాఁకు నటంచునో
నిలిచినచో నింత నిలువ వేల ?
కాంత, జడుఁ డటంచునో న న్నొకింత మైన
నించువిలుకానిరతిఁ గరుణించ వేల ?
చామ, యిదిబై లటంచునో సైగఁ గాఁగఁ
గపురపుటనంటిచాటు కేఁగంగ నేల?

క. కాక మదిలోనికోరిక
మాకుం దెలుపంగఁ గలది మఱి యే మైనా

యేకాంత మొకటి గలదో
కోక స్తని దెలుపు మనుచు గొబ్బున లేవన్.

చ. కదలిక చూచి నాతలఁచు
కార్యము దారఁ ఫలించె నంచు నా
మదగజయాన లేనగవు
మాటికి మోమునఁ దేట లీనఁ దా
నెదురుగఁ జేరి మీఱ లిది
యేమి తలంచితి రింతకంటె నా
మది గల దైన నే వెఱతు
మానులతోడుతఁ బొందు సేయఁగన్.

చ. నునుమును పెందు లేనిప్రియ
ముల్ నవరించి యొకింత లోఁగినన్
వెనుక దిశించి చూడ రవ
నిన్ మగవారల నమ్మరాదు నా
మనమున నంతగా వలయు
మాటలు గల్గిన నేటిమాత్ర మా
ననవిలు కాని కేళికల
నన్ మెఱయించెద నంచు సిగ్గునన్.

చ. కులుకుచు మోము వాంచు నదె
కోపము చేసెదవే యటంచు మై
పులకలు వోవఁగాఁ జుబుక
ముం గొనగోళ్ళను సోఁక నొత్తి చె
క్కులు కబళించి ముద్దు గొనఁ
గొంకుచు నల్దెసఁ జూచి యంతటన్
నిలువునఁ గౌగిలించుకొన
నిల్వక యమ్మునిరాజు వేడుకన్.

ఉ. పాయనికౌఁగిటన్ రవిక
పక్కన విచ్చినఁ జన్నుదోయి కే
ల్దోయిఁ గదించి చొక్కి యటు
తోఁచక తూఁగెను మోహవార్ధి నా
చాయ మునుంగ కుండిన వె
సం దరిఁ జేరునుపాయ ముంచి నం
దీయనికుండ లానుకొని
యీఁదుచు తేలుచు నున్నపోలికన్.

ఉ. అంతట తాళలేక యొక
యందపులేఁబొదరింటిలోని కా

యింతిని సమ్మతించుకొని
యేఁగి ముదంబున రాజయోగి యే
కాంతము గాఁగఁ గ్రొంజిగురు
టాకుమిటారపుశయ్యమీఁద న
త్యంతవినోదవైఖరుల
నందుచు నిండిన వేడ్కఁ జెందుచున్.

సీ. సుదతి బాగా లీయఁ జొక్కు వుట్టు నటంచు
విడువక పుక్కిటివిడెము వేఁడుఁ
గలికి ముద్దు లొసంగఁ గాక తీఱదటంచుఁ
గమ్మవాతెఱపానకంబు వేఁడుఁ
గొమ్మ లేఁజనుదోయి ఱొమ్మునఁ గదియింప
మనసు నాఁటఁగఁ గ్రుమ్ము మనుచు వేఁడుఁ
బాల కేళికిఁ దన్నుఁ బ్రార్థింప మఱచిపో
యితి నంచుఁ బుంభావరతికి వేఁడు

నువిద చెవిలోనఁ గవకివకవలు గొణఁగ
నతివ, యిది మాకు నేర్పు మటంచు వేఁడు
మగువ కళ లంటఁ గరఁచి యేమరలు సేయ
నబల, యిది యేమి చేసితి వంచు వేఁడు.

క. ఈలీలఁ జిగురువిల్తుని
కేళిం బెనఁగొనుచుఁ గెరలి కిలకిల నగుచున్
సోలుచు శృంగారాంబుధిఁ
దేలుచు రమియించి తనివి తీరక యంతన్.

సీ. పఱువనిపఱుపుగాఁ బఱచినవిరులచేఁ
బెనుపైనపొగడసంపెఁగలనీడ
నేడాకనంటుల కిద్దరద్దరి మోయు
పువుఁదేనెవాఁక చేరువలచాయ
మల్లెతీవల నల్లిబిల్లిగా నల్లిక
యింపైన లేఁబొదరిండ్లలోనఁ
జలువ తెమ్మెర నించుకలువపుప్పొళ్ళచే
నీటైనయిసుకతిన్నియలచెంత
నాడ నీడను వేడుకఁ గూడిమాడి
యచట నిచటను దమిఁ గ్రీడ ననఁగి పెనఁగి
నక్కడిక్కడ మల్లాడి యలసిసొలసి
యదియ వైకుంఠమై యుండె నంతలోన.

మ. ననుపుంజెక్కులఁ గ్రమ్ము లేఁజెమటబిం
దుల్ జార్చి గోటం జిటు

ఱుక్కనఁ బో మీఁటుచు జాఱుపయ్యెద చెఱం
    గుల్ చక్కఁగా నొక్కి చె
క్కిన ముంగుచ్చెలకొంగు దీసి దగతోఁ
    గెంగేలఁ గీలించి మో
హినిచందంబున నొక్కబోటి యటకై
    యేతెంచె శీఘ్రంబుగన్.

గీ. భ్రమసినటు లున్న మేనకాపద్మముఖికి
మ్రొక్కి నవ్వుచుఁ గొప్పులోఁ జెక్కుకొన్న
కాకిత మొసంగ శిరమునఁ గదియఁ జేర్చి
యంత గోట లకోట యొకింత విచ్చి.

క. వేయుంగన్నుల వేలుపు
సేయఃసిఖా చూచి ముద్దుచేతులచే నా
రా యిది దేవశిఖామణి
చేయుసిఖాయనుచు మెప్పు సేయుచుఁ జదివెన్.

సీ. శ్రీమన్మహాదేవసింహాసనాధ్యక్ష
    చక్షుస్సహస్రకటాక్షజాల
వీక్షణాలంకార దక్ష రాక్షసశిక్ష
    ణ భువనత్రయరక్షణప్రభావ

వైభవనిధి యైనవాసవుండు బిరుదు
పాత్ర నీమేనక పాలి కనువు
పరమాణు విది నిన్న బ్రహ్మ విశ్వామిత్రు
నాడకుఁ బిలిపించి యతనిమీఁద

ముట్టినపిరాముచేఁ దనముదల లేక
నాకమున కేఁగవలవ దన్నాఁడు గనుక
జులబులిఁకఁగూడ దీలే(రోఖా)ఖ చూచినపుడు
వడిగ మాపాద మాన రావలయు నీవు.

క. అని మెల్లఁగఁ జదువఁగఁ జ
ల్లనఁ దనడెందంబుఁ గలఁగ నమ్ముని ధరఁ దె
ప్పన వ్రాలె మొగలిజంబువ
గొని వెనుకై మరుఁడు కూలఁ గ్రమ్మె ననంగన్.

ఉ. వ్రాలిన నవ్వి మంచిదయ
వాఁడవు నేఁ డవురౌర వింత నీ
పాలనె కల్గె నీసుఖము
పాటిది కాదొకో మాసుఖంబు నా
మేలి మొకింత యైన మది
మెచ్చపు నే నిలు సేరఁ గల్గుటే

చాలు నటంచు నెంచవు వి
  చారము సేయుదు రయ్య, యిర్యెదర్.

చ. అడలకు మింక నీవలసి
  నప్పుడు ప్రేలెదుచీటి పంపినన్
దడయక వచ్చెదన్ నిజము
  నమ్ముము నెమ్మది నంచుఁ జేరి తా
నడుగులమీఁద వ్రాలి విన
  యమ్మున నిల్చినఁ గొంతసేపు తొ
క్కడఁబడి నవ్వుతో నొకవ
  గందలఁ యూఁప నదే నెపంబుగన్.

గీ. మరలి ముసిముసినవ్వుతో మరుఁడు దాను
నొకవిమానముపై నెక్కి యున్నవారిఁ
గూర్చుకొని వాసవునినిండుకొలువు కేఁగి
యంతయును దెల్పి బిసు దంచె నచట మేన.

క. ఇచ్చటను రాజమునివరుఁ
డచ్చటఁ బో నిలువ లేక యది చేసినయా
తచ్చనలకు మచ్చికలకు
ముచ్చటలకు నదిమెలోకముగఁ బరవశుఁడై.

సీ. తాన మాడుటె కాని మానె సంకల్పంబు
నీళ్ళు చల్లుటె కాని నిలిపె సంధ్య
వ్రే లెన్నుటే కాని విడుపుచేసె జపంబు
తడవు మ్రొక్కుటె కాని విడిచె భక్తి
ముక్కు పట్టుటె కాని గ్రుడ్డ(డ)క్కె నోంకారంబు
మౌన మొందుటె కాని మఱచెఁ దెల్వి
కన్ను మూయుటె కాని కనఁడు లో లక్ష్యంబు
ధ్యానించుటే కాని యాఁచెఁ దపము

కోర విన సోఁకఁ గన రుచిగొనను మూరు
కొనను మానియు మేన పల్కులును మేను
రూపు వాటెఁ బైతావి దోఁప మనము
చెవియొడలుకన్నుజిహ్వానాసికయుమఱచు.

క. కొంచించి నిలుప మన సా
పంచేంద్రియములనుగూడి బయలైదుముకఁ
మించినచలమున మదిగుది
యించెఁ వశవర్తిగాఁగ నింద్రియములతోఁ.

చ. చెదరక తొల్త నొక్కటిగఁ
జెల్వపయిఁ మది వాఱఁగాఁ జుమా

యది యిటు త్రిప్పినేర్పున ని
జాంతరలక్ష్యము నందుఁ గూర్చి యా
పాదలికచేత వాయువులఁ
బూరక రేచక కుంభ కంబులం
గదలిచి కుండలిన్ బొడవు
గా నిగిడించి తదేకనిష్ఠమై.

క. పొందుగ షోడశపద్మము
నందు మదిం దగులువఱిచి యానందముతో
నందుంచినసావిత్రిని
జెందుచుఁగొన్నేండ్లు తపము సేయుచునుండెన్.

సీ. నిక్కి యించుక మేను నిగిడించి నిలుచుచోఁ
బటపట బ్రహ్మాండభాండ మగలుఁ
గుంభకంబున నొడల్ గొంత యుబ్బించుచోఁ
గటకట దిక్కులు పెటిలి పడును
పట్టఁ జాలనిచూపు లట్టిట్టు పఱచుచోఁ
జిటచిట నడ వెల్లఁ జిమిడు మండుఁ
బట్టి విడ్చుచు నట్టె నిట్టూర్పు పుచ్చుచోఁ
గిటగిటఁ గొండలు గిఱ్ఱఁ దిరుగు

నట్టిఘోరంపుఁదపము నాపుట్టుమొదలు
గట్టిగాఁ జూచియును గాన నెట్టియెడల
నిట్టియెడ నేను బోవ కున్నట్టులైనఁ
బుట్టు వింత యటంచుఁ దా నట్టె యపుడు.

మ. ఒరవుం దెల్లనిము త్తైపుఁ జాసరులతో
నొయ్యారపుంజూపుతోఁ
గరఖట్వాంగగదాత్రిశూలమణిధ
క్కాఖడ్గగుచ్ఛాళితో
విరులం జెల్వగుకొప్పుతో హిమము తీ
విం గెల్వనౌ వల్వతో
సరి మధ్యాహ్నము వేళ రా జమునికిన్
సావిత్రి ప్రత్యక్షమై.

క. నిలిచిన లోపలిచూపును
వెలిచూపౌ కలైనఁ జూచి వేడుకపడుచుం
జెలఁగుచు మ్రొక్కిన లెమ్మని
పలుమఱు దీవించి దేవి పలికెం గరుణన్.

గీ. తపము చేసితి వింత సంతానకాంక్ష
బ్రహ్మవ్రాసినవ్రాత తప్పంగఁ జేయ

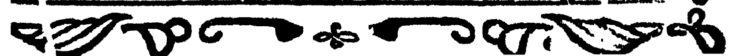

నొకరివశ మానె యెంతైన నోనృపాల,
కన్య నే నిత్తు నావంటిధన్యు నొకతె.

క. శతపుత్రలాభ మబ్బెను
సుతఁగరుణనుగొనుముగొ సరఁజూడకుమిఁక నా
సతి కిడుము నాదుపే రని
యతిముదమునఁ జనియె సంత నంతర్హితుఁడై.

ఉ. లేచి తపంబు నేఁ డిదె ఫ
లించె నటంచును మద్రరాజు రా
జోచితభూషణంబు లెద
నూని యనూనవిభూతిభాసితుం
డై చతురంతయానమున
నచ్చతురంగబలంబు గొల్వ లీ
లాచతురాంగనాకలిత
రాజవిరాజిత మాపురంబొగిన్.

వ. ప్రవేశించి యంత మావంతుండు తెచ్చినయ
చ్చపుముత్యంపుజంపులం గనుపట్టినపట్టంపుటే
నుంగుపై నెక్కి సొంపెక్కి యుభయపా
ర్శ్వంబుల వింజామరంబులు వీవ ముందర

వందిమాగధజనంబులు కైవారంబులు సేయ
నంచలంచలఁబంచమహావాద్యంబులు సెలంగ
నుచితవాహనంబుల బంధువర్గంబులు రా
రాజమార్గంబులం జని చని నిగనిగనిజాతిమ
గరాతి చెక్కడపుచొక్కంపు కెంపుకంబంబుల
నిద్దంపుమిద్దెల నబ్బురంబులగు నుబ్బుచప్పరం
బులం దళతళలీనుదంతంపుబొమ్మలచెంతలవింత
వగల తొగలతెగలరాఱాజగతులం బఱచి
నబురుసాతివాసుల నిరుగెడల మెఱయుమిటా
రంపుసూర్యపుటంపు బలుదిండ్లునిండుతలగడల
నొఱుంగు మెఱుంగుఁబోఁడులు వీణెలు కడ
నిడి వెడవిలుతుండు తెగ నిండం దిగిచి విడి
చినయరచందురువాతి పసిండిములుకులజగ్గున
దిగ్గనం గులుకుమేనులుం గలికి నెన్నుదురులుం
దళుకుదళుక్కనఁ బిఱబిఱ సోరణగండ్లపజ్జ
లం జేరి కలువతోరణంబులవెంటం జంటతో
రణంబులుగాఁ జూచు వారిచూపుల కెదురు
కోలు పంపినపెంపున గుంపులకు నిగిడి
చూచుచు, నిచ్చ నిచ్చలు మెచ్చులు దెచ్చు

హెచ్చు పచ్చరాగచ్చుల నిచ్చలంపుబచ్చి
పచ్చికల తచ్చలాడుగోడల నాడనాడ ప్రీడ
లతో జలక్రీడ లాడు గొల్లకాపుప్రోడచేడి
యలు విడిచినమడుంగులు దొంగిలి చన్న
పొన్నతుదనున్న వెన్నునిచిన్నెలం బిత్తరిల్లు
చిత్తరువుల గ్రొత్తగ్రొత్తగా నర్తించిన ననలగు
త్తుల మత్తిల్లి యల్లనల్లన నల్లిబిల్లిగా నుల్ల
సిల్లి తేఁటిపిల్లల పెల్లురవంబులకు వియ్యంబు
లగుశ్రుతులం బొలుచు దంబుఱలనాదంబుల
కొద్దిక లగుమద్దెలల సద్దులసద్దణఁచి ముద్దులు
గులుక నజ్జగజ్జియలనినాదంబుల వినోదం
బులు మోదంబు లాపాదింప మించునబ్బు
రంపు సిబ్బెంపుగబ్బిగుబ్బెత లుబ్బున నాటక
శాలలు వెడలి యలరువిలుతుండు కాలి
గొలుసులకా దెప్పునం దప్పించి విడిచిన
కొమ్ముగత్తులం గలమదము నేనుంగుల తెఱం
గునం గట్టినచనుకట్టులం బిగువుఁ బుట్టించుక
నొకరి కొకరు మునుకొనినడవం దడఁబడి
యడుగుల నెడనెడల జీరాడుగజ్జియల చేరు

లతోఁ నీలంపురవలజాళువాఁ బోలుతెలుపుల
కెలంకుల నిలిచి తొంగి చూచి సిగ్గు సిగ్గునఁగ
గిఱుక్కన మళ్ళిన నవ్వాకిళ్ళవే గుంచిన
బాగున మనం బించుకించుక నిలుపుచు, జంట
జంట లై యొండొంటికంటె మిన్నంటి నిగిడి
యుండుపసిండికుండలనొప్పు లుప్పతిల్లు గొప్ప
కప్పురాయుప్పరిగలతో గరుచిగురుల మిగుల
నగువగువగలఁ బగడపుజిగిమెఱుఁగులఁ బర
గు తెరచవికల మరకతపుతిరుగుతరుగుల సాగ
ఁగాలాడు మెఱుంగుబోఁడు లేను గెలిచితి నేను
గెలిచితి నని గ్రక్కుగ్రక్కునం బక్కురారాచె
క్కడంపుమెట్ల నెట్లు పడం బడిబడిఁ దిగుచు
మెచ్చు దెచ్చుకొన్న మేనకమీఁది మచ్చరం
బునం గ్రచ్చఱ నచ్చటఁ దిగి వచ్చినయచ్చ
రమచ్చెకంటులచొప్పునం దప్పక చూచు
తెప్పవిప్పుగొప్పకన్నులుం దప్పు లేనియొప్పు
లుం గలిగి గుప్పుగుప్పున నిలువ మెప్పులు
గొనుచు, నక్కడివలెఁ జిక్కుపడననునిక్కునం
దల యూఁచుచు, గుజ్జులేమావిజొంపంబులం

బింపిళ్ళుగూయు చిలుకగుంపుల పెంగూఁతలఁ
జెంగావుల సింగారించినబంగారవుంగురుంజుల
కొమరుప్రాయంపు సిబ్బెంపుగబ్బిగుబ్బల బిబ్బో
కవతులు తళతళలు కులుకు జిలుగుఁబయ్యెద
లం బొగరుఁజనుగవ లుబుక బిగియించి యిం
చుక జాఱిన యరవిరివిరవాజివిరులసరుల
మరలఁగ్రుమ్ముదులం దుఱుముకొని మిసిమివిస
రుపసిండిగాజుల నెగంద్రోచుకొని కమ్మి చిమ్మ
నఁగ్రోవులం జిమ్ముకమ్మనిపన్నీటిజాలును బిసబిస
విసరి యొసఁగుగుబగుబవచ్చునగరుధూపధూ
మంబులఁ బటికంపుఁబుటికల నించి చల్లు తెల్ల
నిమ్మల్లెమొల్లవిరులందా నవింపునభిషేకజలం
బులుంగట్టినపట్టంబును వేయువింజామరంబులు
గాఁగైకొని నగుచు, మెల్లమెల్లన నునంగు
మొగసాలఁ గడచి మరకతమాణిక్యచాకచక్య
సహావానసహకారదళ పల్లవతోరణరంభాస్తం
భవిజృంభమాణ వినోదకాంచనసింహాసనం
బగురత్నసింహాసనంబునం గొలువై కూర్చుం
డికొంతవడికిం గొలువు డీటి మజ్జనభోజనంబు

లంగీకరించి మంచి జీవదంతంపుఁగీలుబొమ్మ
చెక్కడపు జిగిబిగి పగడంపుఁగంబంపుఁ జాము
బోదియలనీడల వైడూర్యంపు మేలిదూలపు
సోగపుష్యరాగ దంతెల సూటికికీటపచ్చరా
రావిరేకపసిండితాకుల నిలువుటద్దంపుఁగెం
పుగూండ్ల రంజిల్లుచుట్టుబవంతి ముత్తెంపు
జల్లులంబిక్కటిల్లుపడకయిల్లుఁ జేరిహంసతూలి
కాతల్పంబునం బవ్వళించి మాళవితోఁ దాను
దపంబు సేయుట మొదలుగా వరం బొసం
గుట తుదగా సంతయుం దెలుపుచు మదన
కేళీవినోదంబులం బ్రొద్దులు గడపుచుండ నంత
సావిత్రీవరప్రభావంబున సమారూఢగర్భ
యగు సభ్యామినీమణిం గనుంగొని మనంబు
నం బొంగుచు నారాజపుంగవుండు.

సీ. ముట్టరా దని లక్కముద్ర లుంచినరీతి
నాతి, నీచన్నులు నల్లనయ్యెఁ
గోరంట కుండఁ గంబూర గుప్పినపోల్కిఁ
గలికి, నీ చెక్కులు వెలఁబాటె

బిడికి లించక యుండఁ బెంపు చేసినదారి
నారి, నీ లేఁగాను మీాఁటి బలిసె
నొక్కింత వేగింప నొల్లనిచందానఁ
జాన, నీకును నిద్ర చాలఁ బోడమె
నొకట రతికూజితంబుల నుగ్గడింప
నోప ననులీల బాల, నిట్టూర్పు లాదవె
నీకు నలకేళిపైఁ బాళిలేకయున్న
నతివ, ముచ్చట గా మాట లాడరాదె.

క. అన విని పతిచతురోక్తుల
కును వనితామణియు నగుచుఁ గూరిమివలనన్
బెనఁగొను తమిచేఁ బైఁ బడె
ననవిలుతుఁడు మొగలిపెట్టునం బైఁద్రోయన్

సీ. మల్లాడి ప్రాల్మాలి చల్లనియల్లికా
డలఁ బోలుకేలు మూపులకుఁ దాఁచు
కసి దీర మన సారఁ గౌఁగి లబ్బక యున్నఁ
జెలువునిపై బోరగిలుచు వ్రాలు
నరుచి దీఱంగ వాతెఱ యాని యూరార
చవు లంచు వెడ వెడ చప్పరించు

మణితముల్ సెవి నించు మంటి తావులుగ్రమ్మ
నుస్సురు మనుచు నిట్టూర్పు లూర్చు
నొడఁబడిక లిచ్చుఁ దడఁబడి మడువు లిచ్చు
ముద్దులకుఁ జొచ్చు సుద్దులఁ బ్రొద్దు పుచ్చు
రతికిఁ జొరఁజూచు నోపక పతిని జూచు
నాత్తగర్భావరోధ మై యావధూటి.

చ. కలసి రమింప లేనిమతి
కక్కుటితిం బెనఁగొంచు నీగతిఁ
మెలఁతుక కొన్నిప్రొద్దులు క్ర
మింపఁగ నంతట నంత నంత ప్రొ
ద్దుల నెల మైన మాళవికిఁ
దోయజగర్భునిదేవిసత్కృపం
గలిగెఁ గుమారికామణి యొ
కానొకమంచిదినంబునం దొగిఁ.

ఉ. పుత్త్రిక గల్గె నంచుఁ బుపు
బోఁడులు దెల్పఁగ మద్రరాజు లో
కత్త్రయ మేలినట్లు కుతు
కంబునఁ గోరినవస్తుకోటి స

ర్వాత్ర యొసంగి దేవికృప
వల్ల జనించుట నామెపేరె సా
విత్రి యటంచుఁ బేరిడి భు
విఁ బెరుఁగఁ బెనుపొందె బాలయుఁ.

ఉ. బోటులతోడఁ దోయములు
బొమ్మలపెండ్లియుఁ బుట్టచేండ్లుఁ గో
లాటము* నమ్మనమ్ము లరు
గాటలు గుజ్జనగూండ్లుఁ దాటిచె
ట్లాటలు నిద్దఱాండ్లమగ
నాటలు వెన్నెలగుప్ప డాఁగిమూఁ
తాటలు నాదిగాఁ గలుగు
నాటల నాడుచు నుండె వేడుకఁ.

క. ముద్దించి తల్లిదండ్రులు
విద్దెలు నేర్పింప సకలవిద్యలు వచ్చెఁ
ముద్దియకుఁ బచ్చవిలుకాఁ
డద్దిర యన మెచ్చ వచ్చె యావనమంతఁ.

సీ. పున్నమనాఁటి సంపూర్ణచంద్రునిరీతి
కళలు దేరఁగ సాగెఁ గలికిమోము

* చెమ్మచెకి.

మెఱుఁగు వెట్టినమించుమించుటద్దముమాడ్కి
నీడ వాఱఁగ సాగె నెలఁతచెక్కు
చికిలి సేసిన మారుచేలకోరులపోల్కిఁ
జాయ లూరఁగ సాగె సకియచూపు
పటిక నార్చిన గొప్ప పసిఁడికుండలభాతి
వన్నె మీఱఁగ సాగె వనితచన్ను
లారు పొడచూపె నడ మందమయ్యెఁ గురులు
కొప్పునకుఁ గూడెఁ గటిసీమ కుదురుకొనియె
నడుము కృశ మాటదక్క నప్పడఁతి నిండు
ప్రాయమున సకలాంగసంపదలు గాంచె.

క. ఏణాక్షి తండ్రిపనుపునఁ
ప్రాణసఖులతోడఁ గూడి పర్వతుచేతన్
వీణానాదము నేర్చె ప్ర
వీణ యనం బాగడు గాంచి వేడుక నుండెన్.

ద్వితీయాశ్వాసము.

అవధరింపుము పాండవేయాగ్రజునకు
ఋషివరుండు మార్కండేయుఁ డిట్టు లనియె
నట్టులు సావిత్రి సకలవిద్యలు గ్రహించి
తగినకాంతుని వరియింపఁ దలఁచు చుండ.

క. ఒకనాఁ డనుఁగుంజెలు లా
ముకురాననతోడ నందముగను వసంతం
బొకటఁ దగెఁ గేలికావని
నకలంకం బగుచు నీనుయావనముక్రియన్.

మ. పొలు పొందంజనుగుత్తులం దనరునో
ప్వన్ మ్రోవి నందంద తే
నెలు చిందన్ గలకంఠరావముల నెం
తే వింతగాఁ బర్వ నిం
పొలయన్ నెమ్మి నటింప నైన నొకటే
యుక్తంబు గాదింతకున్
ఫల మై యుండదె బోటి యాయినకర
స్పర్శంబు తాఁ గల్గినన్.

చ. అనుచు ననంగ నంగనల
యాచతురోక్తుల కెందు లేని సి
గ్గున మఱుమాట లేక చెలి
కొండొక సేపున కమ్మలార, గ్రు
క్కునఁ జని పూలుఁ గోసుకొని
కూడి కొలంకుల జల్లు లాడి యా
వనిఁ గలవింతఁ జూచి మఱి
వత్తుము వచ్చెదరే యటంచు సాగెన్.

మ. తళుకుంబావలుఁ ద్రొక్కి యొక్కసఖికై
దండన్ జెలుల్ గూడ వే
డ్కలతో నేఁగె లవంగలుంగబదరీ
ఖర్జూరజంబీరవం
జులమందారరసాలసాలకదళీ
చూతక్షమాజాతభా
గలిసంగీతభరాభిరామ మగున
య్యారామముం జూచుచున్.

క. బోటులుఁ దానును బువ్వుల
తోఁటననలఁ జిదుము నుదముతో నేమేమో

పాటలు వాడుచుఁ బూవులు
గోటన్ మీటుచునుదూటిగోయుచుమఱియున్.

సీ. ఏలయేలతమాల బాలరసాలసా
లముకొమ్మ కొమ్మ ఫలమ్ము లమ్ము
మేలు మేలును మేలు మేలుసునాసనా
సరి నంట నంటకు సారె సారె
చాలుఁ జాలును నేల నేలఁగ నల్ల న
ల్లది దాని దీనిని నమ్మ నమ్మ
గోల గోలతనాల చాల నాలమునబ
న్నము రాఁగ రాఁగదే నవ్వ నవ్వ
చెలువ చెలువయ్యో బల్ పల్కు చిలుక చిలుక
వెలఁది వెలఁది నీకేఁగేల నలరునలరు
నెలఁత నెలతమ్ములే లేయొరులవిరు లవి
చెలియ చెలి యయ్యోనే నెమ్మితలముతలము.

మ. అని నానాగతిఁ బల్కుచున్ విరుల నం
దం దంది నే ముంపుముం
దని రాగిల్లుచుఁ గేల గిల్లుచును బా
గాఁతీగ లుయ్యాలచె ల్వూనఁ దా

రూఁగుచు డాఁగుచుꣳ బొదలఁ బు
 వ్వుం దేనియల్ గ్రోలుచుꣳ
దనియం దేలుచు సోలుచుꣳ నగుచుఁ గాం
 తల్ కాంతులై వింతఁగꣳ.

మ. నను పుష్పాళ్లోడలꣳ దుమార మెగయꣳ
 ముంగేల కంఠంబులꣳ
ననదండల్ మెఱయꣳ గొలంకుదరిచెం
 తꣳ రంతులꣳ జేరి రాఁ
గనువిల్కాఁ డనువీరునిం గొలిచి వే
 డ్కꣳ సాహుసే బాహుసే
యనుచుꣳ బూవుల బూదిపూఁత తగ నీ
 రాడంగఁ బోవుꣳ వగꣳ.

చ. లలితసరోజరాజిని దో
 లంకుకొలంకు కెలంకులందు సా
మ్ములు సడలించి పావడలు
 ముద్దుగఁ దాల్చి లతాంగు లొండొరుల్
పిలుచుచు నీరు సొచ్చిరి త
 మిం దమమోములు చన్నులుꣳ భుజం

బులుఁ గను లల్లతామరస
మూలముమాదిరి చూడనుం బలెన్.

యమక రగడ.

కంటిలోను బడఁగా జల మూనకు
గంటిలోను బడఁగాఁ జల మూనకు
విరట వేయక దానికి వెంట న
వ్వింట వేయక దానికి
నీఁతనీళ్ళు చోరనీవె బాల
యీఁత నీళ్ళు చోరనీవె బాల
కలికితామరల గైకొనకొల్లవు
కలికి తామరలఁ గైకొన కొల్లవు
నిలు వింతె లేనెర మ్మనరా
నిలు వింతె లేనె రమ్మన రా
సరి తా విచ్చెను జల్లఁగ నాయమ
సరి తా విచ్చెను జల్లఁగ నాయమ
వడి గలపద్మిని వాడిని ముంచితి
దా..............................
....
ముద్దియ వేలను ముం దగు నాతో

పో విడనాడకు పోకలు వలదే
తావుల నీ రటు తనరఁగ డాయన్.

చ. అని వివిబోఁడు లొండొరుల
నాడినమాటలె మళ్ళ నాడుకొం
చును జలకేళి చాలు నను
చున్ గనుదమ్ములఁ గెంపు చేఱ నొ
య్యనఁ జనుదోయిపై కరము
లానుక వెల్వడి చల్వపావడల్
మినుకుదుకూలముల్ తళుకు
మేలిమిసొమ్ములు దాల్చు చుండఁగన్.

గీ. చెంత నొకగుజ్జుదేమావిచిగురుఁగొమ్మ
నొక్క రాచిల్క ముక్కున నొక్క జపస
రంబు కఱచుక యుండఁ డా నారాకుమారి
కని పడంతుల నిలుఁడని కదియఁ జేరి.

ఉ. పట్టఁగఁ బోవుచో నవలి
పార్శ్వమునన్ బులిదింపు దిండుగాఁ
జుట్టిన కెంజడల్ సలిల
శోభితమండలు మోగపట్టెచే

దిట్టపువీణ బూదిమెయి
తెల్లనికుంచెయుఁ గక్షపాల కు
ర్కట్టపుపావలుం గలుగు
మౌనిశిఖామణిఁ జూచి నవ్వుచున్.

క. ఇతనిది కావలె జపసర
మితఁ డెవ్వఁడొ దొడ్డతపసి యితఁ డీవీణన్
జతురుఁడు గావలెఁ గల్పన
జతచూతుమటంచుఁజిలుకఁజయ్యనఁగొంచున్

చ. తనుఁ గని మాది మాది యని
తాపసవర్యునిదండఁ జేరి కాం
త నిలిచి దండ మీజపము
దండవు మీది గదండి (డ)కొండు కొం
డనఁ గొని నీకు మెచ్చు గల
దండజయానరొ, యేమరించి దీ
నినిఁ గొని వచ్చె నీచిలుక
నేరెడుపం డ్లనియేమొ భ్రాంతిగన్.

మ. అతిమోదంబు ఘటిల్లె మామదికి ని
షాప్తి నీ కొను గా

వుత మంచుగ వచియించి వీణ దెస నీ
వుగ సారె చూచేవు నే
ర్పితివో యించుక దీనిపోఁడిమియుఁ జూ
చే యంద మాచంద మా
నతివా, కాక యొకింత కన్నగుణు తే
మైనగ మదిం దోఁచెనో.

గీ. అని మునీంద్రుండు వలుక నయ్యబల మ్రొక్కి
దేవ, మానేరుపుల కేమిః దీని మును పె
పర్వతునిచేత నుండఁగాఁ బలుకు మెచ్చి
ప్రీతి నే వేఁడ నారదుచేతి దనియె.

క. అనినఁ దనచేతివీణియ
నొనరఁగ నీచేత నేటి కుంచెను బుడమిగ
బనివడి యతఁడు మెలంగఁగఁ
బని యేమన నన్నుఁ జూచి పర్వతుఁడనియెగ.

శా. నాకుగ నారదమౌనికిగ మిగులఁ బ్రా
ణస్నేహ మాసాల్వధా
త్రీకాంతాత్మజుఁ డాకుమారకుని ద
ర్శింపంగ వా రేఁగ నం

దారిఁ నేనును బోయి మే మెదురు వీ
ణల్ పూని వాయించుచో
నేకీభావముచేత మారువడిపో
యెఁ వీణ లానాఁడనేఁ.

ఉ. కావున నాఁటివీణవలెఁ
గానఁబడేఁ మునినాథ చూడు మీ
భావము నారదుం డనుచుఁ
బాటెడుబుద్ధి కనంగ నంగనా,
నీ వనుమాట లన్నియును
నిక్కము చొక్కపునీదువాక్యపుం
గ్రోవ గణింప నశ్వపతి
కూఁతురునుంబలెఁ దోఁచె మామదిఁ.

క. ఎన్నం దుల లేదని నీ
కన్నందులకుఁ మనోహరాకార మహా
విన్నందులకుఁ గన్నులఁ
గన్నందులకుఁ మనంబు కడుముద మందెఁ.

ఉ. వింతగ సత్యవంతుఁ డల
వీణకు బ్రహ్మయటంచు నెంతుమీ

వింతకు మించి నేర్చితిమ
తేమి సరస్వతివే తలంపునం
గొంత వినంగఁ జేయవలెఁ
గోమలి నీవగ నంచుఁ బల్కి యా
చెంతను గూరుచుండి తన
చేతివిపంచి యొసంగ వేడుకన్.

మ. తమి కేలం గొని మున్నునుద్గ్రహముమీఁ
దన్ స్థాయి సంచారముల్
క్రమ మొప్పన్ స్ఫురితంబు కంపితము డాల్
గ్రామంబులున్ మూర్ఛ లం
దముగా నౌడవషాడవంబులు తగన్
రాగాదిగీతప్రబం
ధము లిం పొందఁగ గాత్రమందొదుగ నం
తన్ వీణ వాయించినన్.

ఉ. మేలు లతాంగి, చాలు నిను
మెచ్చఁగ వచ్చును సత్యవంతుఁ డీ
మేళము గూర్చి పర్వతుని
మేలిమి చూడఁగఁ జూపఁ బంపె మున్

వేళ లెఱింగి తీ వఘ్రర
సీమది వానినుసంబు నొక్క పై
పోలిక యీనృపాలునకుఁ
బొల్పుగ నీవగ తెల్పఁగావలెన్.

క. ఒకప ల్లైనను మే మత
నికి నాతఁడు మాకు దాఁచ నేర మబల, మే
మొకగురువుల మనియును వాఁ
డొకశిష్యుఁడనియును లేకయుందుము చెలిమిన్.

మ. అదిగో పర్వతుచేత నిన్ను వినినాఁ
డానాఁడు నాఁడాదిగా
నిదియే లోకముగాని వేఱొకటి లే
దేకాంత మైనప్పు డో
ముదితా, వానివిరాళిఁ జూడఁ దగ దే
మో భ్రాంతునిం బోలె మా
మదికిం దోఁచును నిల్పుచో నిలఁడు వే
మా రుస్సు రంచున్ నగున్.

సీ. చదరంగమున కెత్తు పవరించు కైవడిఁ
దల వంచి వెతఁ గుందుఁ దెలియకుండఁ

గవిత లాలోచించుగతి మిన్ను దెసఁ జూచి
యేమేమొ తలపోయు నెఱుఁగకుండఁ
గలువపువ్వులబంతి చలువఁ గైకొనుకీతిఁ
గన్నీరు పో నొత్తుఁ గానకుండ
వడి కేలి తమ్మిపుప్పొడి నూఁదినటు వంత
నూర్పు నుస్సు రంచనుఁ దోఁచకుండ
నెంత మది చింత పొడమిన నించుకైనఁ
దోడిచెలికాండ్రకును దెల్పఁ బోఁడు నృపతి
యతనితాపంబు లోలోనె యడఁగి యుండుఁ
గాలకూటంబు మ్రింగినశూలిలీల.

క. తను మిగిలినరూపరి యని
మనసిజుఁ డిటు సేయు చున్న మాత్సర్యముచే
వనితా, చక్కఁదన మ
న్నను దగునది గాక మిగిలినం దగ వగునే.

క. అతఁ డింతకు మతి నెంతటి
వెతఁ జెందునొ తెలియ రాదు వే చని యెదఁ బ
ర్వతుతో మే మడిగితి మను
మతివా, నీకడకు వచ్చినప్పుడు నియతిన్.

గీ. కొమ్మ, నీభావ మే మని కొన్ని మాట
లాడ నేరక పోయినవాఁడఁ గాను
నెలఁత, నినుఁ జూచినప్పుడ తెలిసె నాతఁ
డింత కే మౌనొ యది గదా యెల్లపనులు.

మ. అనినం గామిని నెమ్మదిం బొగిలి యా
యయ్యా, యంతిగా మీనృపా
లునకుం గల్గినఁ జాలు మీరు మది నా
లోచించినం గాకపో
వున మున్ బర్వతుచేత విన్నపుడె దే
వుండొక్కఁడే సాక్షిగా
దనయాధీనము సేసితిం దనువు మీఁ
దన్ మీఁద చిత్తం బిఁకన్.

చ. అతనికి నాకు సంఘటన
లౌనటు సేయుభరంబు మీఁది మీ
రతులగతిన్ జనన్ వలయు
నానృపుఁ డింతక యెంతచింతలన్
వెతఁ బడుచున్నవాఁడొ పద
వే యని యమ్మని వీడుకొల్పి యా

సతి తన కెంత నంత పాద
చాటునఁ బొంచినబోంట్లఁ జేరినన్.

ఉ. ఒక్కమిటారి కేలిఁ గొను
చున్నపడంతుల రంత దల్చి యో
యక్కరొ యెవ్వఁడే తపసి
యాతఁడు మాట ల దేమి యాడితే
గుక్కకు మింక పెండ్లిపలు
కుల్ వలె నుండెనో నేడో రేపొ మా
యక్కవు గావె తెల్పు మన
నా నది మైనఁ గదా ముదంబునన్.

గీ. అంతమాటల పల్కెద వంబుజాక్షి,
యెంత వాఁడైన నిన్ను విన్నంతతోన
కంతునసకోలమొనపాలు గాక యున్నె
యంతయును వింటి మాపొదపొంత నుండి.

క. పర్వతునిచేత గా దిది
నిర్వాహకుఁ డితఁడు మంచినేర్పరి దొరికెన్
బర్వేందువదన, మాటల
పూర్వోత్తర మెఱుఁగ పలుకుపోడిమి దెలిసెన్.

మ. అన సావిత్రి పడంతులం గనుచు నా
నో నంతవాఁ డైన నే
మనుమాన మ్మొక టీత డయ్యెడలఁ గ
య్యాల్ సేయునే కాని యీ
పనికిం బూనఁడు దైవయత్నమున నా
భాగ్యంబునం బూనెనో
యన మాటాడక మున్నె యానృపతి యే
మౌనో మనోజవ్యథన్.

గీ. చెలువుఁ డటులుండ నా కింటితలఁ పిఁ కేల
ప్రొద్దు గ్రుంకెడు నిండ్లకుఁ బోండు మీఁద
నమ్మతో మాత్రమును దెల్పుఁ డమ్మలార,
అయ్యతో నాడఁ బోకుఁ డావంతయైన.

సీ. చెలులార, మీ రేల చిలుకలఁ దోలఁగా
నలుకగా నవియును బలుకుఁ గాక
సతులార, మీ రేల చలిగాలి నేఁచగాఁ
గసరుగా నవియును విసరుఁ గాక
సఖులార, మీ రేల పికములఁ గదమఁగా
బెదరుగా నవియును వదరుఁ గాక

కోమలులార, మీ రేల భ్రమరాళిఁ దఱుముఁగా
వేఁగుగా నవియును మూఁగుఁ గాక
నామనోహరుఁడౌ ప్రాణనాథుఁ డచటఁ
జింతవంతలఁ బొరలుట చెవుల వినియు
బ్రాణములు నిల్పునావంటి పడఁతి యెడల
నవియు నిటు సేయ కుండునే యమ్మలార !

మ. ననలుం గందము గప్పురం బొడలి మం
టంబెట్టుచో నంటి మి
మ్మును నన్నంటకుఁ డమ్మ యమ్మరుని య
మ్ముల్ గ్రమ్మునో మిమ్ముఁ దాఁ
కునో యేమో కడ కేఁగుఁ డమ్మ మదిలోఁ
గూర్చున్న నాకాంతు నో
య్యనఁ గాపాడును పాయకుం డెలుపుఁడ
మ్మా, నాకు మేల్ గోరినన్.

మ. అనుచుం గన్నులు దేలవైచుఁ జెలులా
రా యింకిటం బుద్ది యే
మనుఁ గాంతుం డెటు లున్నవాఁడొ కదరే
యాంచన్ వచించున్ నిజం

బునకున్ నారదుఁ డేఁగునే యను నదే
మో మీఁదు పోలేదు గా
యను సల్పాంకలఁ జూచు లేచుఁ బొరలున్
హా దైవమా యం చనున్.

క. ఈలీల గోల మఱువిరి
కోలలపా లై విరాళిఁ గొని యటు లుండన్
బాల యొక తె వలికెను ద
త్కాలోచితవృత్తిబ్రాహ్మగడపుటకుఁ దగన్.

మ. వనజాక్షీ, కనుఁగొంటి వే నయనప
ర్వంబౌచు నస్తాచలం
బున నొప్పెన్ రవిబింబ మెఱ్ఱజిగిచేఁ
బొల్పొంది నీకాంతుఁ డ
ల్లన మాణిక్యవిభూషణంబు• లెదఁ గ్రా
లన్ రేపు నూరేఁగుబా
గునఁజెన్నారెడు పెండ్లిపీఁటపయి దాఁ
గూర్చుండుతీరుం బలెన్.

క. వనితా, సంధ్యారాగము
తనరెను మీఁ రొకరి కొకరు తమిఁ జూడక ము

న్ననువుగఁ గల్యాణపుజగ
తిని బట్టెము చంద్రకావి తెరయుంబోలెన్.

గీ. చూచితే ముందు వెన్కయుఁ దోఁచకొకటి
కటికిచీఁకటు లెల్లెడఁ గ్రమ్ముకొనియె
నువిద పతిప్రోల నీవు గూర్చున్న వేళ
నిన్ను నునుసిగ్గు పైముంచుకొన్నరీతి.

క. నల్ల నగుమింట నెగడెడు
తెల్లని తారకలు చూడు తిలకించెను నీ
వల్లభుఁడు నీదుతెలపైఁ
జల్లినతలఁబ్రాలరీతి జలజాతముఖీ.

ఉ. కాంతరో చూడు తూరుపునఁ
గానఁబడెం దొలిగట్టు మీఁదఁ దా
వింతయు చంద్రమండలము
వెల్లనికాంతి వివాహమైనచోఁ
జెంతను నీవు నీపతిభు
జింపఁగ ముక్కలిపీఁటఁ బువ్వపుం
బంతికి వెండిపళ్ళె మిదు
బాగు గనంబడెఁ జూడఁ జూడగన్.

గీ. అనిన నొక్కింత నవ్వి యోయంబుజాక్షి
వంతఁ బడువారి నవ్వింప వచ్చె దీవు
బయలు పందిరి వెట్టెదు ప్రౌఢ నాదు
వెన్నియుపమలు కల్పించి యింతలోన.

శా. తల్లీ, యింతటిభాగ్యముం గలిగినం
దాఁ జాలుఁబో చంద్రునిం
బల్లెం బంచన నేర నే మనసులోఁ
బాల్ త్రాగఁగాఁ గోరుచో
జిల్లేడాకుల దొప్ప గావలయునే
చింతింపఁగాఁ జంద్రికల్
వెల్లంబాఱు నభంబు వెండిజిగి ప
ళ్లెం బన్నఁ గారాదొకో.

మ. అతివా, యెక్కడిమాట మాటల పరా
కై యుంటిఁ జంద్రుండు గాఁ
డతఁ డానల్పు కళంకు గాదు మనసుం
డర్ సాహెబూపం ప నర్
వెతలం బెట్టఁగ నిల్వఁగోక లటు లెం
తేఁ బాల్చి చూడంగ ను

ద్ధతుఁ డా నల్లనిమోముతోడ బిసిరా
తౌనీతఁ డళ్కుమ్యొడిక.

చ. అని కనుదోయి హ_స్తముల
నాని వడంకుచు నున్నకన్నె న
క్కనఁ గదియించి యేల భ్రమఁ
గుందెద వమ్మరో నారదుండు ఘూ
పునఁ దనవీణ మోచుకొని
పొందుగ నీపతిమేలివార్త నీ
కును వినిపింప వచ్చె నది
గో తిలకింపు మనక ముదంబునక.

క. కను విచ్చి చూచి కాదని
కనుఁగొనలక నీరు జాఱఁగా నుస్సురటం
చును సనవిలుతునిములుకులు
వెనుదగిలె నటంచుఁగురులవిరులక విడుచుక

సీ. మరునితూపులఁ గంది మగువ నివ్వెఱగంది
పరువుతో వెన్నెలబయిటికేఁగు
వెన్నెల మై సోఁక వెలఁది నిల్వఁగ లేక
నెఱిగుంపులేమావి నీడ నిలుచుఁ

జిగురు మావిని జిల్క చెలఁగి పల్కులు గుల్క
విరిబోఁడి సురపొన్న సరస కరుగు
సురపొన్న విరిచాయఁజొక్కి తేఁటులు మ్రోయఁ
గలికి బంగరుతమ్మికొలను డాయు
కలఁగు మదిఁ దారు నాల్గువంకలకుఁ బాఱుఁ
జలువలను గోరు గపురంపుసరవిఁ జేరు
విరులపొదఁదూఱుఁ జెలిఁజీఱు మరునిదూఱుఁ
దత్తఱము మీఱుఁ దొలుతటితప్పలేఱు.

క. ఇటులు పరితాప మందుచు
నటు నిటు వెతఁ గుందుచుండ నాప్రాణసఖుల్
కటకటఁబడి పడఁతుక నో
ముటకై శైత్యోపచారములు సేయునెడన్.

గీ. ఇంతి యొక్కతె సావిత్రి నెదను జేర్చి
కూర్మి నొకకొన్నిమాటలఁ గుస్తరించి
కొమ్మ యిందున్న దను చాయఁగోయటంచుఁ
బలుకుకోయిలకడ చూచి పలికె నలుక.

క. తలఁపఁగ నినుఁ గని పెంచిన
బలఁగము సహింతంబు చెట్లఁ బరపిరి పికమా

యిల యెంత పేరు వెట్టిరి
కలకంఠ మటంచు నిన్నుఁ గాకులుపాడువర్.

క. అనుచునలిమింటి పైఁ బడు
ననువునఁ బొడచూపునామృగాంకునివంకర్
గనుఁగొని మనమునఁ బెనఁగొను
కినుకను బేరుకొనుచుఁ బలికెను జెలి యంతర్

చ. చదివెడువారి కెల్లఁ దలఁ
చం దలవంపులు జేసినావు దు
ర్మదమునఁ బిన్ననాఁటిమహి
మల్ దలపోసిన సిగ్గు గాదె యా
మొదలిటిప్రాఁతఱంకు పయి
మోపుకయే ద్విజరాజ నంచుఁ దుర
శ్చేద విలమీఁద నీకు గతి
లేదు నిశాచర బాస చేసెదర్.

క. ఆహారునిఁ గన్నుఁ గానక
యాహా, తలద్రొక్కినా వటందురు చంద్రా,
సాహస మటరా దేవ
ద్రోహము నేఁజెల్ల! పచ్చితురకవు గదరా!

గీ. అనుచుఁ బైవచ్చు తెమ్మెర కనియె బోటి
యవ్వర, నీ వింత సోఁకినయంతలోన
నోడలెఱుంగక వడఁకుచు నున్న దబల
గాలి యనుమాట యిది నీకుఁ గల్ల గాదు.

క. అని యింతకు మూలము క్రొ
న్ననవింటివజీరుఁ డనుచు నలుదెసఁ గనుచున్
నునువిరుల రాల్చుతరువులఁ
గనిశరముల నేయుమరునిఁగాఁ గని పలికెన్.

మ. శివుఁ డేమో నిను భూతి చేసె ననఁగాఁ
జెన్నొందితద్వాక్యరీ
తి విచారింపక నమ్మి యుంటిమి "విభూ
తిర్భూతిరైశ్వర్య" మం
చువినంగాఁ దెలిసెన్ నిఘంటుఁ గనినన్
జూతంబుతో నింద్రజి
త్తు వగన్ మబ్బున డాఁగి యేతురె జగ
ద్ద్రోహంబుగా మన్మథా!

క. అలశివునికంటిమంటలఁ
బాలు పెల్లన్ మంటఁ గలసిపోతివి తిరుగం

దలపోసి మాచినాయఁడు
గలఁడే మాపాపఫలము గా కిది మదనా!

మ. అని దూషించుపడంతులం గనుచుఁ గ
న్యారత్న మోయక్క, ప
క్కన నీయన్నల నేల దిట్టెదవు భా
గ్యం బింతగా నోచితే
యని నర్ దిట్టుము కాక నాదుపతి స
న్న్యాసక్తి మన్నించుచో
ననుఁ గా దందురె వీర లెట్లగునొ మున్
బ్రహ్మానుకూలం బొగిన్.

క. నా విని యావనితామణి
నీ వింతగ మదిని దెలియ నేర్చుట చాలున్
నీవిభుని చెంత నుండియు
నా వేలుపుఁదపసి శేపె యరుదెంచుఁ జుమీ.

చ. సకియరొ చూడు మాచరమ
శైలమునన్ నెల గ్రుంక నీడఁ జా
డకరుఁడు తూర్పుకొండనుగ
నంబడెఁ గాలము పేరిమైంద్రజా

లికుఁ డొకచిప్పలోపల తె
లిం గలబంతి నడంచి యొక్క చి
ప్పకుఁ బయిఁ జూపెనో యెఱుపు
బంతి యనం జెలువొందె వింతగన్.

ఉ. ఇంతకు నారదుండు మన
యింటికి వచ్చునో యేమొ నీమదిన్
వంతలు దీరుమంచి శకు
నంబులు గానఁబడెన్ బడంతి యిం
దింతవడిన్ జరించఁ దగ
దింటికిఁ బోదము ర మ్మటంచునున్
గొంతటి యుక్తి యూ ననుచుఁ
గొమ్మలు సమ్మతిచేసి పిల్వఁగన్.

క. సావిత్రి తనమునగరికి
నావెలఁదులతోడ మగుడి యచ్చట నెంతేఁ
దా వగఁ గుందుచు నారదుఁ
డీవేళకు రాఁ డటంచు నెంచుచు నుండెన్.

గీ. అనిన మునినాథునకు ధర్మతనయుఁ డనియె
మానికులచంద్ర, నారదమౌని యిపుడు

వడిగ నలసత్యవంతునికడకు నేఁగ
నని వచించితి రవి మెల్ల నానతిండు.

సీ. నావుడు విను మంత నారదుండా వేళ
మరునితూపుల శయ్యఁబొరలుచున్న
సత్యవంతుని మ్రోల సంతసంబున నిల్వ
నతఁడు కన్విచ్చి సాష్టాంగ మనుచు
మెల్లనె వచియించి మీరు వోయినకార్య
మే మని వేఁడ మౌనీంద్రుఁ డనియె
మంచిది గాక నీ వంచినపని గాక
పోవునే యన్న భూభుజుఁడు నగుచు

సఖులఁ గడకంటఁ గని వారు సైఁగ తెలిసి
యవలఁజని నిల్వ మఱియేమియచటిమాట
లతివ యేమనె మీర లే మంటిరపుడు
తెలుపుఁడనిపల్క సహ్మౌనితిలకుఁడనియె.

చ. నృపతికుమార, మద్రపతి
యింటికి నేఁజనలేదు పూజకా
యుపవనమందు నాసపడి
యొంటిగఁ బూవులు గోయుచుండ నా

జపసర మొక్క చిల్క గొని
సైగఁగఁ జాఱఁగ నేను బోవుచో
నపు డొకవింత గంటి పొద
యాకడ నే కడఁ జూడ నెన్నఁడున్.

క. మెఱుఁగో మరువిరిశరముల
మెఱుగో తెలియంగ రాదు మేనితళతళల్
గరగరిక నిన్ను నైనం
గరిగఱగాఁ జేయుఁ నేమి గణుతింపఁ జెలీ.

గీ. చిలుక చేఁ గొన్న జపసరం బలికి మాకు
నొసఁగుటకు వచ్చె మెల్లన బిసరుహాక్షి
యపుడు మత్తేభమని తోఁచె నంత చెలిసె
నెదిరి రజతశుక్తిన్యాయ మిదియటంచు.

గీ. అపుడు మాకు సమస్కార మనియె నతివ
యామృదూక్తికి మెచ్చి ముత్యములు నోట
నించవలె నంచు మది నెంచ నృపకుమార,
తరుణి పలుచాలయత్నకృతంబు లయ్యె.

గీ. ఇంతిముని వ్రేళ్ళ జపసర మీయఁ రాఁగ
గోళ్ల నలవేళ్ళ యిది యొక్కకొమరుగాలిపె

కొమ్మయటుద్రిప్ప ముత్యముల్ కూర్చినటులు
చెలియయిటుద్రిప్పఁ బగడముల్ చేర్చినటులు.

గీ. మునుపు నీవీణ చూచినానని వచించు
చో నొఱపు గాఁగ నేలు కేలినుం...
తోఁచె మామది గుబ్బలతో రమునకుఁ
గాను విఱుగక యుండచేఁ గాచెననుచు.

గీ. వనిత నాశిక నువ్వుఁ బువ్వనుచునుండి
వెనుక సంపంగి యని తోఁచె వీణె మీఁటు
తఱిని దఱిలేచి నెమ్మోముఁదమ్మి తేనె
నలకలను తేఁట్లు గొనకుండ నిలుపవలయు.

గీ. నీప్రసంగపుమాటలు నే వచింపఁ
బడఁతి కడకంట బోటులకడను జూచె
నెపుడు శ్రీహరినాక్షిగా నృపకుమార,
నిండె నీభాగ్యమను కొంటి నెమ్మనమున.

క. ఆసాగసు చూడ నేరక
రాసుతుఁడు స్వయంకృతాపరాధను నే నీ
వేసటయు విరహ మెన్నితిఁ
దా స్త్రుక్కెను నాతి ముదుఁగుఁదామరరీతిఁ.

క. ...ను పంప నే నొక
పాదముఱుఁగున నుండి కొంత పొంచితి నిపు డా
మదవతివిరాళి నుడిపిన
నెది నీవు కవిత్వమందు విఁక నే మందుఁన్.

గీ. చెలులు ప్రోడ లౌటఁ జీటికి మాటికి
నబల...తు టదిగొ యిదిగొ
యనుచుఁ బలుకఁ గలికి యడియాసచేఁ బ్రాణ
మొక్కరీతి నిలిపె నోకుమార!

ఉ. అంచు వచించినన్ నృపతి
హా యని కన్నుల నీరు నించి రె
ట్టించినవంత చేఁ గలఁగి
డెందముఁ జిందరవందు గాఁగ నొ
క్కించుక ధైర్య మూఁది నుతి
యించి విరించికుమార మీర లే
మం చరుదెంచినారచట
నశ్వపతిన్ గని రాక యిమ్మెడన్.

గీ. అవల వేయునబద్ధము లాడి యైన
నొక్క పెండ్లి చేసిన నది యుచిత మంద్రు

కాన నెటు లైన మద్రభూకాంతుతోడఁ
బొసఁగ మాటాడుఁ డని మునిఁ బోవఁ బనిచి.

సీ. చెలి పటంబున వ్రాసి చెలు వెగాదిగఁ జూచు
మదిరాక్షి...మనసు నిల్పు
రమణి నెన్నఁడు గూడి రమియింతునని యెంచు
హా, యిందుబింబాస్య, యని వచించు
నెలఁతను దలపోసి నిద్దుర వేగించు
మగువపైఁ దమిచేత మై కృశించు
రుచిరాంగిపై వింతరుచులను విరసించు
నువిదపై భ్రమ లజ్జ నవలఁద్రోయుఁ
గలికి తలఁచి మేనికాఁక చేఁ దపియించు
ముద్దియ మది నెంచి మూర్ఛపోవు
నానృపాలుఁ డిటు దశావస్థలను బొందు
చుండు నిచట నారదుండు నంత.

సీ. కొన్నిదినంబులకును మద్రపురమున
కరిగి యయ్యెడ నంతిపురములోనఁ
పగడపుఁజవికలోఁ బగ......డుచు
మాళవితో నున్నమద్రపతిని

గాంచి వారలనతుల్ గైకొని కూర్చుండి
యవ్వాల ముసిముసినవ్వు దొలఁకఁ
దనుఁ జూచుసావిత్రి దయఁ గనుంగొని రాజు
వలనికై చూచి యోవసుమతీశ !
యెవ్వరీకన్య నీకూఁతురే మఱేమి
భాగ్యశాలివి యెన్నఁడీపడుచుపెండ్లి?
తగినవరుఁ డున్నవాఁడె పొంతినము లమరి
యున్న వే సత్యవంతుఁడా యన్న నగుచు.

మ. జననాథుం డనియెన్ మునీంద్రతిలకా
సర్వజ్ఞ! దైవజ్ఞ లీ
రనుటల్ తప్పునె? సత్యవంతునినె పెం
డ్లాడం దలం పూనె ని
య్యనుఁగుంగూఁతు; రతండు మీకుఁ గడునె
య్యం బైనశిష్యుం డటం
చును విన్నా మిది మాకు భాగ్య మిట నం
చుం బల్కెఁ దా నిట్లనెన్.

ఉ. ఆతఁడు మాకు శిష్యుఁ డని
యంటివి గా నిజ; మైన నేమి సం

గీతము మాత్రమే మతని
కిన్ మఱి నేర్పుట; లేకవిత్వ మే
మాతనిచే గ్రహించితిమి
యందునఁ గావె ప్రబంధయత్నముల్
సైతము సేయఁ గోరితిమి
చాయకుఁ బోక స్వతంత్రరీతిగన్.

క. మక్కువను మొన్న నాతని
చక్కఁదనంబునకుఁ గావె సరసపుఁబద్యం
బొక్కటి రచియించితిఁ గవు
లక్కట ఋషభసపుఁగవిత లల్లన్ గినుకన్.

ఉ. నీవగ గుల్కుపల్కులను
నీనునువీనులు జొక్క నీదు లే
మోవిని నీదుకన్నుఁగవ
ముద్దుగొనన్ దలపోయు నన్నుచోఁ
దా వినఁ జూడ నేర్చు వని
తామణి చొక్కక ముద్దుగోరకే
పోవునె సంతృవంత, యతి
భోగజయాంత, నితాంతవైభవా.

గీ. అనిన నొకకొంద ఱిది విని యతిశయోక్తి
యనిరి నేను స్వభావోక్తి యనుచునట్లె
నిర్వహించితి నందు నానృపతి కొన్ని
పలుకు లపు డాడె నని యొకపద్యమయ్యె.

గీ. అవుర, నాస్వామి కవిరాజ వన్నెదు వయ్య,
బట్టబయట రసస్థితుల్ పరగఁజేసి
మెఱుఁగు గల్పించఁ గలఘనుల్ మీరె కారె
కాక యుండిన నారసఖ్యాతి గలదె.

గీ. అనుచు పద్యము విని మెచ్చి రచటిపెద్ద
లతనిఁ బొగడంగఁ దరమె బ్రహ్మములకును
వింత గా దిది వాని వరింతు ననుచుఁ
బ్రతినఁ బూనినయీకాంత భాగ్య మెంత.

క. ఇందులకుఁ గొదవ లే దొక
సందేహము గలదు రాజసంక్రందన, మే
మందుం డిటు రాఁగా నీ
సందున నొకజోలి గలిగెఁ జక్కఁగ వినుమీ.

క. అది మఱి దేవరహస్యం
బది యెవ్వరు వినఁగఁగూడ దంచటఁ గడగాఁ

బద మనుము నీవు కూఁతురు
నిది వినుఁ డని మాని దెలిపె నేకాంతనుగన్.

సీ. జననాథ, సత్యవంతుని కడనుండి మే
మిటు వచ్చుచో దేవభటుఁ డొకండు
బ్రహ్మయు మఱి సరస్వతి వీణియను వాదు
గలిగి గొబ్బున నన్నుఁ బిలువు మనిరి
రమ్మన్న నపుడు నే బ్రహ్మలోకము చేరి
యంతఃపురంబున కరుగుచుండఁ
గోణవాఁకిట నొక్క కొమ్మయు సావిత్రి
యనుగూడి గుసగుస మనఁగ నిలిచి
యమ్మ యిది యేమి యేకాంత మంటి నన్న
నన్న మీశిష్యుఁ డెచ్చట నున్నవాఁడు
వానిపురమున నుండియే వచ్చి తిపుడ
యతనిమాటలె కావె యేకాంత మనియె.

ఉ. నావుడు దేవి బ్రహ్మతిరు
ణాళ్ళకు వేంకటశైలనాథునిన్
సేవ యొనర్పఁ బోయితి వి
శేషము లేనదుమర్ల మఱేమి యై

నా వినినారో యంటి నని
నట్ట బుడమిన్ రిపు లాక్రమించిరన్
దావిగతాత్ము లైనతలి
తండ్రులతో వనిఁ జేరె నం చనన్.

సీ. అంతలోన విధాత నా దేవి సన్నును
బిలువ నంపినఁ బోయి కొలిచి యుండ
సావిత్రి బ్రహ్మతో సత్యవంతునిమాట
కే మంటి వనఁ బెండ్లి కేటి మీఁదఁ
గద గండ మిపు డేమి మొదటి నారాయణు
చేతియొప్పపులేఖ వ్రాఁతఁ జూడు
మనుచు ముందఱ నుంచఁ దనకుఁ గా నిది దిద్ది
మంచిసంప్రతుల వ్రాయించు మనియె
ననిన నది మేర గాదు నా కైన వ్రాసి
కొనెద నిప్పుడు మఱవక వెనుక నైన
స్వామి యుత్తరు విప్పింప వలయుననుచు
వ్రాసికొని మమ్ముఁ బొమ్మనె వనజభవుఁడు.

క. అంతటను దేవి నాతో
వంత విడువు లేఖబాగ వ్రాయించితి శ్రీ
కాంతునియుత్తరు వొక్కటి
యింతే యయ్యెనిపుడమి కేఁగు మనంగన్.

ఇక్కడ కొంత గ్రంథపాతము.

నారదుఁడు, సత్యవంతుని జీవితపరిమాణమును, సావిత్రికిని నామె తండ్రికినిజెప్పుట, సావిత్రి ప మయినను, సత్యవంతునే వరింతుననుట, సావిత్రీ సత్యవంతుల వివాహము, ప్రధానముగా నాలు ప్త గ్రంథభాగమున నుండఁబోలును.

గీ. అవధరింపుము పాండవేయాగ్రజనకు
ఋషివరుండు మార్కండేయుఁడిట్టు లనియె
నటుల నాయుత్తమామల కాత్తపతికిఁ
జెలఁగి సావిత్రి పరిచర్య సేయుచుండ.

చ. తమి గొని సత్యవంతుఁడును
దా నొకచొక్కపుఁబర్ణశాలయం
దమరినపువ్వుఁబాన్పునఁ బ్రి
యంబునఁ దేలుచు వింతవింతచం
దముల రమించుచుండి యొక
నాఁటినిసిన్ దెలవాఱుజామునం
దమరమునీంద్రుఁ డల్లయపు
డాడినయాపలుకుల్ తలంచుచున్.

సీ. మునుపు గుబ్బలరొమ్ము మనసు దీరగఁ గ్రుమ్ము
గడు నొచ్చెనో యంచుఁ దడవి చూచు
మొదటగోటను జెక్కుసదమదంబుగ నొక్కఁ
దుదఁ దాఁకెనో యంచు వెదకి చూచుఁ
దొలుత వాతెఱకెంపుదొరలఁబంట ఘటింపు
వెనుక నాటెనో యంచు విచ్చి చూచు

ముందఱఁ బైకొంచు ముచ్చటార రమించుఁ
బిదప డస్సెనో యంచు పిలిచి చూచు
మున్ను మదికున్న పెనఁగొన్న మోహమునను
దగులగము లెంచ కెంత కెంతకుఁ బెనంగుఁ
బిమ్మటను నాఁటిమాటకు సొమ్మసిల్లి
కొదుకు నేమిట నే మౌనాన్ కో యటంచు.

క. ఈరీతి మనసు త్రొక్కట
తో రాతిరి కూటమీఁగ తో(?) భోజన మై
కారాకూరము సేయఁగ
నారాకూఁతురు దినంబు లరయుచు నుండన్.

క. చుక్కలజిగి మాసెను కవ
జక్కవలకు వేడ్క సాగెఁ జక్కెరవిలుతుం
డెక్కడికో యేఁగెను దమ
కెక్కడిబ్రతు కనుచుఁ జీఁక టెల్లను డాఁగెన్.

ఉ. తూరుపు తెల్ల నైన రవి
దోవక మున్నుగ లేచి తా నలం
కారము మీఁటి వేఁడియుద
కంబుల నత్తకు మామగారికిన్

గూరిమితోడ స్నానమున
కుం ఘటియించి ప్రియుండు వారికిం
గూరుచునాసపర్యలకుఁ
గోరిన దెల్లను దా నమర్చుచున్.

క. అలపతి పొలమునఁ దెచ్చిన
పలుదెఱఁగులకందమూలఫలముల నాయా
తలఁ పెఱిఁగి రుచుల నమరుచు
నలరుచు భుజియింపఁ బతికి నయ్యుర్వరకున్.

గీ. ఇటుల వారికిఁ బరిచర్య నింపు చేసి
తాను భుజియింప నొల్లక తనకు వార
లొనఁగుదీవన లెన్నుచు నొక్కచోట
నొంటి నేకాంతముగఁ గూరుచుండి యపుడు.

మ. మొదల న్నారదుఁ డాడి పోయినదినం
బున్ గూడ మున్మూటయేఁ
బదియా ఱయ్యె దినంబు లిఁక గణియిం
పన్ నాలుగో నాఁటికిన్
గద నారాయణపాదపద్మములు నా
కాంతుండు సేవింప నా

నది యీలో ఋతువేళ రా నిది యశ్లా
ఘ్యం బింక నాపూన్కిఁ కిఁక.

క. నిరు డీదినములనే కద
హరిహరి మఱి పెండ్లిపాట లై యుండుట లో
కర్తరు గడవఁ గలరె జగదీ
శ్వరుఁ డిఁక నెటు సేయ నున్న వాఁడో తలఁపన్.

క. కా నున్నది కా కుండునె
కానిదిమఱియానె! కమలగర్భుఁడు మొదటన్
దా నొసట వ్రాసి యుండఁగ
నే నేల విచారపడఁగ నిటు నటు లంచున్.

క. ఈవగ ననుఁ బుట్టించిన
సావిత్రికి లేనిబరవసము నా కేలా
నావలనఁ గొదువ లే దిఁక
నావల్లభుతోడి దయ్యె నాజీవనమున్.

క. అని సావిత్రిని గొలిచెద
ననుచుం ద్రిరాత్రోపవాసమగు నొక వ్రతమున్
మనమునను బూని యప్పటి
యొనరిక పరిచర్య సేయు చుండెం బతికిన్.

గీ. ఎంత దాఁ జెప్పినను భుజియింప కున్న
సత్యవంతుఁడు సేరి ప్రసంగముగను
దండ్రి కెఱిఁగింప వగచి యతండు వడిగఁ
గోడలిని బిల్చి కూరిమితోడ ననియె.

శా. తల్లీ యీవఱకుం భుజింపవట సం
ధ్యాకాల మాదాఁక నే
చెల్లంబో భుజియింప కుందురె మహా
సింహాసనస్వామి రం
జిల్లం గాంచినముద్దుపట్టివి మ హా
సింగారముల్ లేక నా
యిల్లుం జేరుటఁ బట్టి యిట్టివెత లా
యెఁగా మా యభాగ్యంబునన్.

ఉ. అన్నము లేక యున్న మఱి
యా కలనైన ఫలంబు లైన నిం
దున్నవి నీవును౯ సరసి
యుంచి భుజింపక యుందు రమ్మ మా
కన్నులు లేనిదుఃఖమును
గానక యుందుము నీవు పోవ మే

మన్నది యేమి లేదుగద
వమ్మయి దేమిటి కష్టమయ్యెయిక్.

క. నాకూఁతు రనుట లే దిఁక
నీకోడ లటంచుఁ గంటి నీరు దొరుఁగఁగా
నాఁకటికిఁ దాళలే దని
మాకుక్ మీతండ్రి తెలిపె మగువా తొలుతక్.

మ. అనుచుం గన్నుల నీరు నించుకొన న
య్యాజ్ఞాక్షి పాదంబుపై
నెనయక్ వ్రాలి భవత్ప్రసాదమున నా
కిష్టాన్నముల్ లేవె బా
పనము ల్గైదువు లెల్ల నోములు ఘటిం
పక్ నాకునుం నోమఁగా
మన సైపూనితి నీవ్రతం బొకటి మా
మా! దీన మే లొందెదక్.

శా. మల్లక్ మీర లనుజ్ఞ లీవలె నవక్
మాయమ్మ కానిమ్ము మా
కెల్లక్ నీవొక తేప నాపదలు బో
వ్యో నోముగా నోముమీ

తల్లీ నిన్నవుఁ గాదనక వెఱతుమా
దారిద్ర్యముం బోయె నీ
వుల్లాసంబున నాదిలక్ష్మివలెనే
యుండంగఁ జూడక వలెన్.

గీ. అనినఁ బ్రియమంది సావిత్రి యహరహంబు
మగని నెడఁబాయ కాయత్తమామలకును
గొలువు సేయుచు మూఁడుపూటలు గ్రమించి
తెలవ తరువాత నాలవదినమునాఁడు.

ఉ. ప్రొద్దున లేచి తాఁ బసపు
పూసుక కుంకుమ బొట్టు దీర్చి యా
పెద్దల కెల్ల మ్రొక్కి తన
పెన్మిటికిం బరిచర్య సేయఁగాఁ
బ్రొద్దొకజాము సాగుటయు
బోటిని బిల్చి ప్రియంబుతోడ నిక
వద్దన లేము చాలు నుప
వాసము పారణసేయు మింకిటన్.

క. అనినన్ మామకుఁ గోడలు
వినయంబున మ్రొక్కి రాత్రివిధుమండలముం

కనుఁగొనిసదాఁక పారణ
మొనరింపఁగ రాదు కొంచవ యున్నది నేఁడున్.

క. అని తెలిపి సత్యవంతుఁడు
వనిపూనుక కందమూలఫలములు తేరన్
వనమున కేఁగెడుకడలికఁ
గని యిదిభాగ్యోనుచుఁ గళవళపడుచున్.

క. ధవునిచెంగటి కరిగి పాదముల కెఱఁగి
వనుల వింతలు నేఁ జూడ వలయు ననిన
నెన్నఁడును గోర విది యేమొ హేతు వనుచుఁ
జెలియనునుఁజెక్కు ఁగొమ్మునఁ జేరి పలికె.

మత్త. వేసుకన్నును కేళికావని
వీథులం బువ్వుఁబోండ్లతో
గూడిమాడి చరించ నేర్చిన
కోమలాంగికి నీ కదో
నేఁడు ముచ్చట లయ్యో నీమృగ
నిష్ఠురాటవిలోన నా
టాడఁగా ననుఁ జెట్టవట్టిన
దయ్యో యిందుల కోసమే.

ఉ. మెత్తని నీ తనూలతిక
    మేకొన నొల్లదు పైన నున్న నీ
తత్తర మెంచ నట్టి నిలువఁ
    దాళదు నే నెటు లాడలేను నీ
యత్తను మామగారిని బ్రి
    యంబున వేఁడుము మెచ్చి దెంచు నా
రుత్తరు విచ్చినం జనుద
    మోవనితా వనితావు లారయన్.

మ త్త. అనిన భాగ్య మయ్యె నంచు
    న త్తమామ గారికిన్
వినయ మెక్క మ్రొక్కి యొక్క
    విన్నపంబు చేసెదన్
వినుఁడు మీ కుమారకుండు
    నేఁ డరణ్యవాటికిన్
దనరఁ బోవు చున్నవాఁడు
    నాకు ముచ్చ టయ్యెడిన్.

క. అందుల వింతలు గలవట
    చందనముల వగల లతలచెంచమ్మల మా

కందమ్ముల కుందమ్ముల
కందమ్ములఁ జూడ వేడుకలు కొనసాగున్.

క. నా కా వింతలు కనుఁగొన
నాఁకలియును దప్పి పుట్ట దటు గావున మీ
రీకోరినవర మీవలెఁ
జేకొని నామాట త్రోపుసేయకుఁ డనియెన్.

గీ. వగచి నాతల్లి నీవు నీమగఁడు వేడ్కఁ
బోయి రండని దీవించఁ బోయి కటికి
భావ మొకరీతిగా నఱపటికమైన
తెలివితోఁ బోయి రమ్మని పలికి రంత.

క. సావిత్రి యుత్తమామల
చే వేడ్క ననుజ్ఞఁగొనుచుఁ జిత్తం బలరన్
సావిత్రీదేవిని మది
భావించుక మగనివెంటఁ బడివడిఁ జనియెన్.

క. ఇక్కరణిఁ బుణ్యదంపతు
లక్కాననమధ్యసీమ నరుగుచు మఱియున్
దిక్కులు కనరాకుండఁగఁ
గ్రిక్కిఱిసిన యొక్కవనిఁ జరించుచు నచటన్.

సీ. ఇంతేసి బలుప్రాఁకు లెవ్వఁడు వేయించె
నా కానతీ మనోనాథ యనిన
ఇంతేసి యేనుంగు లిం దుండ మన కేల
యీ లేమి తెలుపు ప్రాణేశ యనిన
ఇంతేసితోఁపుల కేల కట్టరు నీళ్ళు
జీవితేశ్వర నాకుఁ జెప్పు మనిన
నింతేసిపాదరిండు లిచ్చట నుండఁగా
హృదయనాయక నగ రేటి కనినఁ

జొక్కిపొక్కి పడుచు నొక్కమాటాడక
కంటనీరు జాఱఁ గరఁగి కరఁగి
కటకటా విధాతఘటన యెవ్వారి కైనఁ
గడవవశమె యంచుఁ గడవడించు.

చ. కనుఁగవ విచ్చి కాంతునిమొ
గంబు నెగాదిగఁ జూచి నాథ పే
ర్కొన మనపెండ్లి నేఁటివఱ
కుఁ మఱి యెన్నిదినంబు లయ్యె నం
చన నొకవత్సరంబుసరి
యయ్యె నటంచు వచింప గుండె భ

గ్గనఁ బగులన్ మదిం బొగుల
హా హరియంచును గన్ను మోడ్చుచున్.

గీ. ఆత్మనాయక యీజీబుటడవిలోనఁ
జండభానుండు లేఁడు దాఁగుండు నేమొ
యుండకుండిన నిటువంటి యెండతోడఁ
బ్రొద్దు గ్రుంకిన నేడకుఁ బోవ్రఁ జెపుఁడ.

సీ. కొమ్మ మేలుగఁ జనుగుత్తులఁ గనుపట్టె
గోరంటవలదె యోగుబ్బలాఁడి
లతకూన మోవి చల్లఁగఁ గనుపట్టెప
ల్వగల నొక్కఁగరాదె చిగురుఁబోఁడి
కలకంఠి పొగడ చొక్కముగాఁగ నెలుఁగిచ్చెఁ
జెవియొగ్గి వినరాదె కువలయాక్షి
శ్యామ క్రొవ్విరివికాసము చూడరాణించె
దండ కాసించరా దా లతాంగి

అనినఁ బతిచతురోక్తుల కల్ల నగుచు
మీకుఁ బ్రత్యుత్తరము లీయ నాకుఁ దరమె
నారదుఁడు మీమహత్త్వమంతయును మున్నె
తెలిపినాఁ డది నామది నిలిచి యుండె.

శా. ఆమ్మేఁ జూచితె ప్రాణనాయక గజం
బాపెంటి యేనుంగుతోఁ
గామక్రీడకుఁ బాటెడిం గలసి సిం
గం బుండుటల్ కానలే
దే మానో యన నేమి గాదు శరభం
బెంతే దృఢారంభమై
యామూలం గని పొంచి యున్నయది సిం
హంబుల్ గ్రహింపం దమిన్.

క. అన నిది దైవాధీనము
వనజోదరుఁ డిట్లు జముని వారింపఁ గలం
డని సావిత్రియు దేవిని
మనమునఁ దలపోసి తల్లి మఱవకు మంచున్.

ఉ. కంటిని తెప్ప గాచు క్రియఁ
గాంతుని వెంబడి జంట వీడఁబోఁ
కంటి మెలంగెఁ దాను దన
ప్రాణము లాతని కై వసంబుగా
నుంటఁ బరుల్ హరింతు రను
యోజనయుం బలె పేరిఁ జూచి నే

నింటికిఁ బోవలె ననుర
హి న్నిలిచెన్ నడిమింట భానుఁడున్.

ఉ. అంతట సత్యవంతుఁడు ని
జాంగనతో నిఁకఁ బోవ నుండినన్
వంతలఁ బొర్లుచున్ ముసలి
వారలు బారలు చాఁపుచుందు రో
కాంతరొ దేవపూజలకుఁ
గావలెఁ దావులపూవు లంచుఁ దా
నంతట నన్నభూజముల
నందినపూవులు గొన్ని కోయుచున్.

చ. కరడియ చూచి చాల దని
క్రమ్మఱ సంపఁగికొమ్మ వంచి పైఁ
దిరిగినకొమ్మకై నిగిడి
తీయఁగఁ బుప్పొడి కంట రాలఁగన్
జుఱుకుచుఱుక్కునం దుడుచు
చున్ విరికొమ్మ వదల్చి చాలుఁ గ్రొ
వ్విరు లిదె చాల యందుకొన
వే యని చేతి కొసంగి దీనతన్.

మ. తల దిమ్మెత్తెను మోవు మోచ్చుక్రియ డెం
దం బేమొ వెక్కుత్తిన
ట్టుల కానంబడె మేను తోర్పువడిన
ట్టుల్ వాలెడిఁ గొమ్మలో
శిలవోలెఁ బరు వయ్యెడిం గడుపులోఁ
జే పెట్టి గాలించు బా
గుల జాలయ్యెడు బోటి తాళుకొన నా
కున్ గూడ దావంతయున్.

శా. కొమ్మా పట్టు మటంచుఁ జెక్కు నును చె
క్కుం జేర్చుచున్ వ్రాలి యో
యమ్మా నే నినుఁ జూడనైతిఁ గదె య
య్యో యెంత చింతింతువో
యమ్మా యా విధి యింత సేయు నని యా
హా కానలేనైతిఁ గా
మమ్మున్ బ్రోవు ముకుంద మాధవ హరే
మాం పాహి సర్వేశ్వరా.

చ. అని నిదురించురీతి నయ
నాంబుజముల్ మొగిడింపఁ జూచి యే

మనక పతివ్రతాతిలక
    మంత హరిస్మరణాంతరంగయై
కనుఁగవ నీరు నించక వి
    కారము లేక గరంబు మ్రింగి వ్రా
లిన శివుఁడెంత నున్నసతి
    లీల నిజేశునిఁ జూచు చుండఁగన్.

వన. కనియె ముంగలఁ గాలమేఘుని
    కాశగాత్రుఁ బవిత్రునిం
ఘనవిహారకు రక్తతారకుఁ
    గాంచనాంబరధారకున్
జనభయంకరు ఘోరకింకరుఁ
    జండిమప్రతిశంకరున్
కనదుదార? కంటకుండల
    కాంతు నంతఁ గృతాంతునిన్.

క. అప్పురుషుఁడు చేపాశము
విప్పుకొనుచు రాఁగఁ జూచివిభునిన్ ధరపై
నొప్పుగను డించి మ్రొక్కుచు
మెప్పుగ నంజలి యొనర్చి మిక్కిలి భక్తిన్.

గీ. అయ్య యెవ్వర వీవు నా కాన తీవె
యడవి నిటు లున్నమమ్ము నీయెడవినియమ
ధర్మరాజునుబోలెఁ బ్రత్యక్ష మైతి
రేమి సేయఁ దలంచితి రోమహాత్మ.

చ. పగతుర నైనఁ గోపమునఁ
బాఱఁగఁ జూడని యీకృపాళునిన్
వెగటుగఁ జూచి చేరెదవు
నే నబలన్ మఱి యేమి నేర నా
మగఁ డితఁ డోమహాత్మ యన
మానిని నీమగఁ డౌటనే సుమీ
మిగిలినవారిఁ బంపక యె
మే మరుదెంచితి మేను గాలుడన్.

ఉ. అతులపతివ్రతాతిలక
మాటను కంటివి నన్నుఁ గాన రా
నితరుల కేను ద్రోవ విడు
మీతఁడు సంతతవిష్ణుభక్తుఁ డో
యతివరో కాల మెవ్వరికి
నైనను దాఁట వశంబు గాదు షా.

మ్మిత(డిదె విష్ణులోకమున
    కే(గెదు మాపురిత్రోవగా ననన్.

క. హరిభక్తుల కేటికి నీ
పురితోవ యటన్న లోకమున 'రాజ్యాంతే
నరకం ధ్రువ' మను వాక్యం
బెఱు(గ వెళొన్నాళ్లురాజ్యమేల(డెయితడున్.

మ. అనుచున్ దొంతరచిక్కు(ద్రాటను నృప
    ప్రాదేశమాత్రాత్మ జీ
వుని బంధించి యముండు పోవ(గని పు
    వ్వుంబో(డి ప్రాణేశువెం
టనె రాని మ్మని మ్రొక్కి పూల(బొదరిం
    టం డా(చి వెన్నంట(గ
న్గొనియున్ జూడక దక్షిణాభిముఖు(డై
    ఘోరంపుమార్గంబునన్.

క. ధర్ముం డీగతి(జని చని
కూర్మిన్ సావిత్రి(జూచి కోమలి యటపై
దుర్మార్గము నడ(జాలవు
నిర్మలమతి వలదు వలదు నిలువు మటన్నన్.

గీ. విభుని విడనాడి దుష్టులవెంటఁ బోవ
నదియు ధర్మాత్త దుర్మార్గ మండ్రు గాక
వరునితోఁ గూడి సత్సహవాసనుగను
మంచిత్రోవను బోవ సన్మార్గ మనరె.

క. కావున సన్మార్గం బిది
మీవెంటనె రాఁగ ననిన మెచ్చితిఁ దరుణీ
నీవల్లభుజీవము వెలి
గా వేఁడుమువర మొకటియుఁ గరుణింతు ననన్.

ఉ. స్వామి మహాప్రసాద మల
సాల్వమహీపతి యై చెలంగు మా
మామయు నత్తయున్ మొదటి
మార్గమునన్ బహురాజ్యవైభవ
శ్రీమహనీయులై ముదము
చెందుచుఁ గన్నులఁ జూచునట్లు లీ
వే మముఁ బాసి యెంత పల
వింతురొ కన్నులు గాన కవ్వనిన్.

క. అన మంచిది నీ వీశ నిలు
మనుచున్ వడివడిగఁ జనఁగ నంటిపఱచుచున్

వనితామణి యాదినమణి
తనయునకుఁ జెనకు పొడమఁ దా నిట్లనియెన్.

గీ. ధర్మదేవత వందు రందఱును నిన్ను
నన్ను నాభర్త నెడఁబాప న్యాయ మగునె
వరునిజీవము నాదుజీవమును బెనఁచి
చేకొనఁగ రాదె నే నంత మీకు బరువె.

గీ. ఏడడుగులు మాటాడుచుఁ
గూడ నడచినను దెలిసికొన నేస్తము నీ
తోడంబుట్టినజమునకు
జోడుగ సమవర్తి నన్నుఁ జూడక వలదే.

క. అనఁ దిరిగి చూచి తల్లీ
తనుదూఱఁగ నేమి నే స్వతంత్రుఁడ నటవే
కొనిపోవ నుంచిపోవన్
వనజాక్షుఁడు దక్క నొకరివశమే తలఁపన్.

గీ. ఇంత యేటికి నిన్ను వహించుకొనుచు
దినము నీచేత నోమించుకొనినతల్లి
యగుట సావిత్రియును బిల్లతగులు వడిన
హంసియునుబోలి తిరుగు నియ్యాంబరమున.

క. తనచేతఁ గాక తక్కిన
ఘనులకు మొఱ చేసి చేసి కాకుండిన నా
వనరుహనయనుని వైకుం
ఠనివాసుని వేఁడుకొన నటఁ జనఁ దలఁచెన్.

క. ఇటు గనుక ధవునిజీవం
బిటు వేఁడక తగినవరము నేదైనను నో
క్కటి వేఁడుము నే నొసఁగెద
దిటముగ నన మదిని బొదలు తెగువదొలంకన్.

క. కూఁతురు నల్లుఁడు నిచ్చట
నీ తెఱ వగుమాట వినిన నెంత పొగులునో
మాతండ్రి యపుత్రకుఁ డిఁక
నాతనికిన్ సుతులు నూర్వు రగువర మీవే.

గీ. అనిన నారీతి నిచ్చెద నడల వలదు
నిలువు నాతోడ నాతోడ నీవు రాకు
మనుచు బిఱబిఱ చనియె మీయయ్య యనిన
ధర్మజుఁడు వల్కె మునికి సంతసముతోడ.

క. మాయయ్యపలుకు లెఱుఁగుదు
మాయెడ సావిత్రి చనియె నంటి వపుడు నా

రాయణుకడ కామా ఁటే
మాయెఁదెలుపుతాపసో త్తమాయనివేఁడన్.

క. విని మార్కండేయమహా
ముని తా నిట్లనియె నట్లు మోహామకతనన్
వినువీథినిఁ దిరుగ జగ
జ్జనని మహాయోగమూర్తి సావిత్రి దయన్.

క. తనమనోహరుఁ డైనయువ్వనజభవుని
తోడుక పోయెద శ్రీపతికడ కతండు
తాను మనవిగఁ దెల్పి పాదములఁ బడినఁ
గా దనఁ డటంచు సత్యలోకంబు సేరి.

క. నిగనిగనిమిద్దెలో ము
ద్దుగ గాయత్రీసరస్వతులచే విద్యల్
వగవగను వినుచుఁ గనుచున్
దగుచున్ నగు చున్నవేళఁదానటు చనఁగన్.

సీ. వడి లేచి యిదె యమ్మవారు వచ్చి రటంచుఁ
గడమబోటులు మ్రొక్కి కడల నిల్వఁ
దా వీణతో లేచి రా వక్క యని సర
స్వతి యెదు రేఁగి చే సాఁచి దివియ

వేదాంత మడుగుటల్ వెస నిల్పి గాయత్రి
చెలియ ర మ్మనుచు నవ్వాలికి జరగ
రా రమ్ము రాఁగదే రావె రావో యంచు
నల్లోగంబులతోడ నలువ పిలువ
వచ్చెద నటంచుఁ దలగడవలను చేరి
యజుని చెవిలోన గుసగుస మని యటంచుఁ
గొంత యేకాంతముగఁ దెల్పఁ గొదవ వినక
మును పెతలయూఁచెఁ బోరాదుమనమటంచు.

క. మఱి వినుఁ డని గాయత్రీ
సరస్వతులు తెలుప వినుట చాలును మీరే
మెఱుఁగ రిది మొదటిపుట్టువ
యరసినచో నాకు నేర మగు నే వెఱతుఁన్.

గీ. అనిన సావిత్రి బ్రహ్మతో ననిమె నీవు
స్రష్ట వని యుండి మఱచు టే స్రష్టతనము
నోరు మూసినఁ బెడతల నుడువు దనుచు
నలువ ని న్నెంతు రాజసం బలరె నిపుడు.

క. నీపాప మేమి సేయుదు
వాపాప మహిం జనింప నటు చేసినదే

నాపాపము నాపాలిటి
యాపాపం బవ్వాలించు హరి గలఁ డింకన్.

మ. అదియున్ జూచెదఁ బోయి వచ్చెద నటం
చందుండి సావిత్రి తా
మది భావించినయంత వేగ విరజా
మాంగల్యారంగన్నదిం
గదియం జేరి కిరీటకుండలయుగ
గ్రైవేయముక్తాసరాం
గదపీతాంబరశంఖచక్రధరులం
గాంచెన్ సరూపాఢ్యులన్.

క. చూచుచు వైకుంఠపురం
బాచెంతం దోఁచినంత హరి హరి యనుచున్
దోఁచినగతి వర్ణించుచు
నాచాయన్ రాజవీధి నరుగుచు నచటన్.

సీ. చతురంగబలములసందడిని సునంద
కుముదు లుండెడుహజారములు చూచి
యందందుఁ బుష్పదంతాదు లాయత్తమై
వసియించుకొలువుచావళ్లు దాఁటి

వచ్చినదొరల విష్వక్సేనగరుడు లి
మ్ముల నిల్పు పెండ్లిచౌకలు గ్రమించి
సమయ మౌదాఁక నీశ్వరనారదుల్ చద
రంగ మాడెడుచప్పరమ్ము లరసి
యవల శుకసనకసనందనాదు లొంటి
నగజచేఁ దత్త్వముల్ వినునగరు చొచ్చి
సమయ మడుగక నవమణిస్థగిత మైన
వనజనాభునిపడకయిల్ వడిగఁ జొరఁగ.

క. నిలునిలు మని జయవిజయులు
తళతళ మనుపసిఁడికట్లఁ దగుబెత్తములన్
నిలుపఁగ నగి ననుఁ బోవన్
వల దను నేకాంత మేమి నాకుం దడయే.

గీ. ఎన్నివరుసల నుత్తరు విచ్చినానొ
కింతతారతమ్యంబు లే మెఱుఁగలేరు
పోని మీ రైన నే వచ్చినా నటంచు
వడిగఁ జని తెల్పి రం డన వారు నగుచు.

క. ఓవెఱ్ఱితల్లి తెలియదె
మీవద్దనె కొలిచినారమే వారెల్లన్

మీవలె దుడుకులు చేసిరె
పో వల దన నిలువ లేదె పోపొ మ్మనఁగన్.

క. నే పోవ కుండ ననఁగా
నే పోవఁగనీ ననంగ నే పోదు నన
నే పోనీ నన నఱవఱ
లై పెనపెనమాట లయ్యె నపు డట్టెయెడన్.

సీ. పందిటిబోఁ పట్టుపల్లి యున్నవిధంబు
పెదవి గ్రోలుచుఁ గొంత వదలుతీరు
నే మోము పలి కిప్ప డే మంటి ననురీతి
వినుమాట తప్ప నూఁకొ నెడుదారి
మఱిమఱి మిఱితప్పమడుపు లందు తెఱంగు
గోట నొక్కినఁ దాళుకొ నెడినీటు
చే విదల్చుచునట్టె చెవి యొగ్గుచందంబు
బయలు తప్పక చూపు పఱపుహొయలు
చూచి నాస్వామి యెక్కడఁ జూచె దిపుడు
నీకు నాతోను నాతోన నీవు తెల్పు
మనుచు నిందిర తను వేఁడ నల్ల నగుచు
వనిత మఱి యేమి లే దని వరదుఁ డపుడు.

సీ. బురుసారుమాలతో నరవీడువిరిపూల
నొగి జాఱుసిగ కేల నొత్తికొంచు
వడి లేచుచోఁ జుంగు పుడమిఁ జీరుపసిండి
నీటుదుప్పటి వల్లెవాటు గొంచు
మినుకుజన్నిదముతో మెలిగొన్న ముత్యంపుఁ
దెలిసరుల్ చిక్కులు దీర్చుకొంచు
మొదటఁ దబ్బి జ్యాట మొనవ్రేళ్ళఁ గై జాఱు
నుంగరంబులుఁ జక్క నుంచుకొనుచుఁ
జిటులుగంధంబు చెక్కులఁ జెమరుచెమట
చెదరుతిలకంబు చిఱునవ్వు చెన్నుదొలఁక
జిలుగుపావలు ద్రొక్కక కలిమిచెలువ
యొసఁగుకై దండతో వింతసొగసు మీఱి.

క. వాకిటికలకల మే మని
శ్రీకాంతుఁడు వెడలి నలువచెలువం గని యే
మీ కోడల నీకలకల
మాకానరుతాళుకొనుము మముఁజూచియనన్.

చ. పసములమీఁద వ్రాల్కి సిత
పద్మవిలోచన బంధమోచనా

వదనవిధూతచంద్ర శివ
వర్ణిత నిర్మలకీర్తిసాంద్ర నీ
రదసమగాత్ర లోకనుత
రమ్యచరిత్ర భవత్కటాక్షముగా
బదిలముగాఁగ నమ్మి యొక
బాలను బేరిడి నేను పెంచితిగా.

క. దేవర సకలం బెఱుఁగుదు
రావనితకుఁ బ్రాణనాథుఁ డగువిమలాత్ముఁ
డావకభక్తుని గాని యదె
పోవుచున్నాఁడుజముఁడు పొరిఁదనపురికి.

గీ. అనఁగ నంతలోన నతిరయంబున నొక్క
విష్ణుదూత వచ్చి వినయముగను
దేవదేవ స్వామి దేవరభక్తునిఁ
బూని జముఁడు తోడుకపోఁ దొడంగె.

మ. అనుమాటల్ విని యేడ నేడఁ బద యా
నా దేవి నీ వాడు వాఁ
డను వాఁడేకద కూడి రమ్మనుచుఁ జూ
డ్కుల్ భూమిపైఁ బాఱ నె

వ్వనిదిక్కులఁ గనుఁగొనక పేరుకొని వి
ష్వక్సేనునిఁ బిల్చి నీ
వును నీవారలుఁ గొల్వుచావడిన ని
ల్వం డంచుఁ జే వీచుచున్.

క. గుబ్బలబరువున వడఁకెడి
లిబ్బులబిబ్బోకవతిని లీలం గేలన్
గొబ్బునఁ గౌఁగిటఁ జేర్చుక
నిబ్బరమున గరుడు నెక్కి నిండినవేడ్కన్.

సీ. మొనసి పన్నగవైరి తనఱెక్కలు ముడించి
కొని వగఁ దగ మోఁటుకొనుచుఁ జనఁగఁ
దగిలి చిల్వలరాజు తనవేయుపడగల
గొడు గెత్తి బునకొట్టుకొనుచు నడవ
నంటి వేలుపుమౌని యరవీడుజడలతోఁ
దనవీణ పలికించుకొనుచుఁ బఱవఁ
గదిసి తక్కినవార లదె మించె నిదె కూడు
కొనుఁ డంచు వగరించుకొనుచు నరుగ
మించి గిబ్బ తేజీ దుమికించుకొనుచు
దేవి సావిత్రి యచ్చటి త్రోవఁ జూప

వెనుక బ్రహ్మాదు లింతంత వెంట నంట
నశ్వపతిపుత్రి కపుడు ప్రత్యక్ష మయ్యె.

క. ఈకరణిఁ గరుణతోడను
వైకుంఠనివాసుఁ డైనవనజాక్షుఁడు ప
ద్మాకాంతాయుతవక్షుఁడు
వీకంబొడచూపభయమువినయముతోలఁగన్.

ఉ. ఆయెడ మ్రొక్కుచున్ ముకుళి
తాంజలి యై చెలి సన్నుతించె నా
రాయణ వాసుదేవ హరి
యచ్యుత కేశవ నారసింహ కం
జాయతపత్రనేత్ర దను
జాంతక మాధవ పక్షివాహ నా
కాయము నాదుజన్మమును
గన్నులుఁ బావన మయ్యె మీదయన్

నాగబంధము.

చ. నరహరి దేహసార సుజ
నా జగదుత్తమ యేకవీర మం
దరధర పూతహారసర
నారదవిగ్రహ గారమేదురాం

బర శుకమోదకార జన
మానవవర్ణిత శౌరి కోవిదా
చరణ రమామనోరమణ
బాణకరచ్ఛిద ధీరపావనా.

సీ. ఈఁదుచు జలరాశిపైఁ దేలు దొకవేళ
నూరకే మునిఁ గుందు వొక్కవేళఁ
బొలుపుగా మొగము ద్రిప్పకయుందువొకవేళ
నుగ్రంబుగాఁ జూచె దొక్కవేళఁ
బ్రభువులఁ జే సాఁచి బ్రతిమాలు దొకవేళఁ
జక్కఁగాఁ జెండుదు వొక్కవేళ
రాజవై ధర యెల్ల రక్షింతు వొకవేళ
గ్రక్కునఁ బెకలింతు వొక్కవేళ

నుందు వొకచోటఁ గదలక యొక్కవేళ
దిక్కు లల్లాడఁ దిరుగుదు వొక్కవేళఁ
బరిపరివిధంబు లగుమీ ప్రభావ మెఱుఁగ
బ్రహ్మకైనను దరమె యోపద్మనాభ.

ఉ. ఇంతటిమీమహామహిమ
యించుకయుం గనన్నైతి నంచుఁ గొం

డంతటివాఁడు గ్రుంగఁబడి
యల్లదె మ్రొక్కి నుతించసాగె నీ
యంతకునిన్ భవత్కరుణ
నారయఁ డీతనిచేత నామనః
కాంతునిప్రాణ మున్న దటు
గావున స్వామికి విన్నవించితిన్.

మ. అని నానాగతులన్ నుతింప వరదుం
డాకాలునిం జూచి నే
మునుపుం దెల్పనె యెంత తెల్పినను నీ
మూఢత్వమే పోకపో
యె నయో యాతనివిష్ణుభక్తి వినవో
యీ సాధ్విచారిత్రమున్
మనసావిత్రి వహించుటల్ కనవొ మై
నా యింత గర్వింతువే.

ఉ. అంతక నిన్ను నీపురికి
నంపుదు నింతకు నేఁటి కీ మహీ
కాంతుఁ గృపాంబుధిన్ బ్రదుకు
కంటి పతివ్రత లున్నత్రోవ నీ

వింతటినుండి పోయిన న
హించను నీమన సచుఁ బల్కి యో
యింతిరో నీకు నీపురుషు
నిచ్చితి నీపతిభక్తి మెచ్చితిన్.

గీ. వనిత వేయేండ్లు కైదువతనము గలిగి
యింట సంపద పూలచే రెత్తినటుల
కలిగి కొడుకులు మనుమలు కల్గి మనుము
తరుణి నానాఁటఁ దామరతంప రగుచు.

మ. అని దీవించుచు శ్రీనివాసుఁ డటఁ దా
నంతర్హితుం డైన వెం
టనె బ్రహ్మాదులు పోయి రంత నృపు ప్రా
ణంబుల్ జముం డిచ్చి పో
యెను సావిత్రియు నాపతివ్రతను దా
నెంతేని దీవించి యా
త్మనివాసంబున కేఁగె నం చనఁగఁ బ్రే
మన్ ధర్మరా జిట్లనెన్.

గీ. ఎంతభాగ్యవతియొ యెంచంగ సావిత్రి
యంతదేవిఁ గొలిచి యముని గెలిచె

శంఖచక్రధరుని సత్యంబుగాఁ జూచెఁ
బులక లొందవె నవలఁ దెలుపుఁ డనిన.

శా. అంతన్ ధర్మనృపాల వింటి సతి తా
నానందవారాశిచే
నంతస్తాపము లెల్లనుం దడిపి యా
హా నోముమే లంచుఁ ద
త్కాంతారంబులు దాఁటి యొక్క పాదపాం
తం గాంతు దేహంబు దా
నెంతే హేలను దీయుచున్ దొడలపై
నింపొందఁగా నుంచుచున్.

ఉ. కాంతునిమో మొగాదిగను
గన్గొని చూచుచు నుండునంతలోఁ
గొంతటు కన్నులం బులుము
కొంచును నిద్దుర మేలుకొన్నలా
గెంతయుఁ దోఁప లేచి యిది
యేమి పడంతుక లేప వైతి వీ
పొంతల నింతగా నిదుర
వోవఁగ నిత్తురె ప్రొద్దు వ్రాలెడిన్.

మ. కలకంఠీ కల గంటి నే నొకటి యిం
కం దెల్పరా లేదు న
న్నలుఁ గొక్కండు గ్రహింప వెంటఁ బడ నే
నెందేని నేఁగంగ న
వ్వల వేఱొక్కపడంతి యొక్కరునిఁ దే
వాఁ డామృగంబుల్ శరం
బుల నేయన్ విడిపించుకొంటి నదియే
మో చూచిన ట్లయ్యెడిన్.

ఉ. అన విని నవ్వి మంచికల
యౌ నిది నీకల రేపు విప్పెదం
గనుఁగొను మల్లపశ్చిమన
గంబున నర్కుఁడు గ్రుంకెఁ బైపయిం
దనుజులఁ బోలి గాయములఁ
దాఁకుట నెత్తుటఁ దోఁగి నిల్వఁజా
లనికతనన్ ధరం బడిన
లాగు గనంబడెఁ జూడఁ జూడఁగన్.

చ. తొడఁతి జముండుఁ దానుఁ దవ
దూతలతో రవిఁ గ్రమ్మికొన్నయా

వడువునఁ జీకటుల్ గవిసె
వల్లభ నద్దెస వానిఁ దోలఁగా
నుడిసినవేల్పులో యనఁగఁ
జుక్కలు రాజిలె సేదదేఱె మె
ప్పడుబలెఁ దెల్వితో నిలిచెఁ
బొంగ్గ దనఁగా నెల దోఁచెఁ దూర్పునన్.

క. అని యుపమ మీఱఁ బల్కిన
విని యా నా నతనికీర్తి వెలసినరీతిన్
బెనఁగొని నలుదెస వెన్నెల
కనఁబడె నిది పట్టపగలు గావలెఁ జూడన్.

ఉ. కాంతరో చూడు త్రోవ యిదె
గానఁగ నయ్యెడు మెల్లమెల్లనే
యింతటఁ బోవఁగా నలయు
నింటికి నొంటి నిటుండ రాదు నో
వంతగ లే దొడల్ చులుక
నైనది తల్లియుఁ దండ్రి నేఁడు తా
మెంత విచార మందిరొక
దే ననుఁ బాసిక నేమి సేయుదున్.

సీ. గడియలో నలుమాఱు కౌఁగిట ననుఁ జేర్చి
యొడ లెల్లఁ దడవక యుండలేరు
నిమిషంబు తమచెంత నిలువ కుండిన నన్ను
నొకటఁ బేర్కొని పిల్వ కుండలేరు
గోరంతసేపు నేఁ గూరకుఁ బోయున్న
నూఁతకా లూని రా కుండలేరు
క్షణము నే భుజియింపక పరుండినను శౌరి
కొగి మ్రొక్క మీఁ దెత్త కుండలేరు
పండి పడ నున్నపండు లై యుండువారు
రెండుకన్నులుఁ గానరా కుఁడువారు
నాకుఁ బలవించి పలవించి నన్నుఁ దలఁచి
తలఁచి తా రేమి తలఁచిరో తెలియరాదు.

చ. అడవుల మాకడఁ దపసి
వై యొకరాజ్యసుఖంబు లేక ని
న్నడలఁగఁ జేసెనే నలువ
యాకలముల్ గొని తెచ్చె దయ్యొ నా
కడుపునఁ బుట్టి యిందు కొడి
గట్టఁగఁ జేసెను దైవ మయ్యయో

కొడుక యటంచు నా కడలు
కూరిమి తల్లిపు డెంత గుందెనో.

క. సంతానమువలె నీ వొక
సంతానము గలిగి తిదియు సంపద యని స
న్నెంతయుఁ గొనియాడును నేఁ
డింతీ నాతండ్రి చింత నెంత పొగిలెనో.

మ. అని చింతింపఁగఁ గాంతయుం బొగిలి దుః
ఖాక్రాంత యై కాంతునిం
దనహస్తంబుల వ్రాల్చి యెత్తి తెలి వొం
దం జేయుచుం గౌఁగిటం
గొనుచున్ దేహము దుమ్ముపోఁ దుడుచుచున్
గొప్పున్ ముడిన్ వైచుచున్
దనడాకేలఁ గుఠారమున్ గరిడీయుం
దాఁ బూని లీలాగతిన్.

గీ. తనదువలకేల సతనిమే నొనర గ్రుచ్చి
యతనిడాకేల నెగనెత్తి యానుకొనఁగఁ
దనదువలమూపుపై నుంచి ధవుని సచట
వనిత మెల్లన నడిపించుకొనుచు మగిడె.

ఉ. ఇక్కడ నాశ్రమస్థలిని
వృద్ధులు పుత్త్రుఁడు రాక యున్కికిం
బొక్కుచు నాల్గుదిక్కులకు
మోములు ద్రిప్పుచు బారఁ జూఁపుచున్
వెక్కుచు నోకుమార యని
వేమఱు గొంతులు రాయఁ గూయుచున్
తెక్కలు దీయుపక్షు లన
నిల్చి రిఁ కే మని తెల్ప నవ్వేళన్.

శా. ఈలీలం బలవించుచున్ గరము లెం
తేఁ జూఁపుచున్ మింటికై
యోలోకేశ్వర యోగజేంద్రవరదా
యోప్రాణిసంరక్షకా
యోలక్ష్మీపతి మాకు నీవె శరణం
బోతండ్రి మాపుత్త్రునిం
బాలుం గానఁగఁ జేయు మంధకుల మా
పద్బాంధవా యంచనన్.

ఉ. అంత వరప్రభావమున
నప్పుడె కన్నులు వచ్చి నల్దెసన్

వింతగ దంపతుల్ గనుచు
నేఁ డిది యేమి సుతుండు రానిబల్
వంతఁ జరింపఁ గన్నులెటు
వచ్చె నటంచును గన్నులందు నీ
రెంతయు నాన నెప్పటిర
హిగ్ గను గానివారలుగ్ బలెగ్.

క. తడఁబడుచు నడవి నలుగడ
నడలుచుమునివరులఁగొ౯డుకునడుగుచునుండగ్
బడఁతియుఁ దానును సంతస
మడరఁగ నలసత్యవంతుఁ డవు డేతెంచెగ్.

చ. తనయునిఁ జూచి బారఁగొని
తల్లియుఁ దండ్రియుఁ గౌఁగిలించి మో
ము నెడఁద మోపుచున్ శిరము
మూరొ౯ని పేరొ౯ని యోకుమార బా
లునివలె నింత సేపడవి
లోఁ జరియింపుదు రయ్య మాను లె
ల్లను దెలుపంగఁ బ్రాణ మొక
లాగున నిల్చితి మేమి దెల్పఁగగ్.

క. నావుడుఁ దండ్రీ యీా నని
తా వనికేఁగుటయు బడలి తా వ్రాలుటయుఁ
దా వెగటుగఁ గల కనుటయుఁ
దా వచ్చుట దెలుప సాధ్వి తానిట్లనియెఁ.

సీ. ఓమామ నారదుం డొకనాఁడు దెలిపె నీ
ఘనునకు నేఁటికి గండ మనుచుఁ
గాన నేఁ డితనితోఁ గాననంబున కేఁగి
నే నుండ నీతండు నిద్రవోవ
జముఁడు ప్రాణము గొంచు జరగ నే వెంటనె
చన దయచేసె నాజముఁడు నాకుఁ
గొన్ని వరములు మీకు నయనముల్ రాజ్య
మును గల్గ మాతండ్రి తనయులఁ గనఁ
దుదను నే నోముసావిత్రి తోడుక రాఁగ
నపుడు మనపాలి శ్రీకాంతుఁ డరుగుదెంచి
మీతనయుజీవ మిప్పించి మిగుల నన్ను
దయను దీవించి చనె నని తరుణి పలుక.

గీ. పులక లొదవంగ నానందజలధిఁ దేలి
నిలిచి దంపతు లోతల్లి నీవు గలుగ

మళ్ళి బ్రదికితి మాపద లెల్లఁ బోయె
వనిత మాపాలి భాగ్యదేవతవు నీవు.

క. అని కొనియాడఁగ నచ్చటి
మును లాగుణవతికి సతికి మ్రొక్కుచు నంతే
వినయమున వారుఁ దాముం
దనరుచు నుండంగ నొక్కనాఁ డరుదందన్.

ఉ. ఉక్కడగన్ దగన్ బదుగు
రూడిగముల్ వెనువెంట నంటి రాఁ
జుక్కగతిన్ గతిం గులుకు
చున్ దెలిమించువయాలి తేజిపై
నెక్కి హుటాహుటిం దనయు
నెప్పుడు చూతు నటంచు నశ్వరా
జక్కడి కేఁగుదేఁ గని
యందఱు నెమ్మది సంభ్రమించుచున్.

గీ. అపుడు మ్రొక్కెడువారు మే లడుగువారు
మెచ్చుకొనువారు దీవన లిచ్చువారు
నగుచు నొక రొక్క రటు నిటు నరుగుచుండ
బ్రహ్మచారి యొకం డటు పాఱు దెంచి.

సీ. పొదివె నల్లదె మహాద్భుతధాటి రథకోటి
పటుకేతుపటపటపటలతోడ
నడచె నల్లదె మదోన్నదమదావళఘటల్
మణిఘంటికాఘణంఘణలతోడఁ
గవిసె నల్లదె నిరాఘాటఘోటకము లు
త్కటఖురాహతచిటపటలతోడఁ
జేరె నల్లదె రణశూరవీరభటాళి
బహుళకూజితకహకహలతోడ

సాల్వపుర మఁట చండప్రచండవీరు
లనెడువారఁటముగురఁటయదిగొ చూడుఁ
డీడ కేనఁట వచ్చుట లీనృపాల
వరులపైకఁటచనుఁడంచుఁ బలుక నపుడు.

సీ. పులితోళ్ళు నారచీరలతోడ బంధించి
దర్భగంటులలోన దాఁచువారు
కల కమండలువుల మొలబంటినీళ్ళలో
ముంచి కానక యుండ నుంచువారు
సమిధలమోపు పచ్చనియాకులను గప్పి
తోడఁబడఁ బొదలలోఁ దూర్చువారు

యజ్ఞసాధక మైనయరణులకోవులఁ
జెట్టుపైఁ గొనగొమ్మఁ గట్టువారు
గుమిగఁ బసిబిడ్డ లిల్లాండ్రు తమరుఁ గూడి
వడి నిజాశ్రమభూమికి వచ్చువారు
నైన మునిమునినవ్వుతో నరయుచుండ
నృపుల కిట్లనె నొకచారుఁ డెదుట నిలిచి.

క. ఖండించెద ముని వీరుఁడుఁ
జండుఁడును బ్రచండుఁడిది నొచను దెంచిరి మీ
రుండకుఁ డిఁక నెట కేనియుఁ
బొం డెటేఁగించితిని నేను బూర్వుం డగుటన్.

వ. అని పలుక సత్యవంతుఁ డలుక పొడమి తన
పడంతిక నుసన్నఁ గదనంబునకుఁ గదలుతచు
కంబునం దనువునఁ బులకజాలంబు లొదవ
జననీజనకులకును మామకుం బ్రణమిల్లి దృఢ
కఠోరంబగు కుఠారంబు కేలం గొని యశ్వపతి
యనుమతి నతనితురంగారోహణంబుఁ జేసి
యుద్ధసన్నద్ధుండై గొబ్బుననబ్బలంబుల కెదురు
కొని నడవం గని చండ ప్రచండవీరు లుద్దం

డభుజాదండమండలీకృతకోదండు లై యెం
డొరులం బురికొల్పి ముంగలఁ జతురంగబలం
బులం గవియింపఁ బెంపున నప్పుడు పొడమం
బ్రొద్దుపైపయిం బెళపెళన యఱుమునఱు
ములం దళతళ మెఱయు మెఱుపులం గ్రమ్మి
పొడిపొడినుబ్బులయుబ్బునఁ బెడబొబ్బలకా
ధగద్ధగ విచ్చుకత్తులం జుట్టి ముట్టిన నట్టిట్టి
యతెట్టుల పైకిందొలిఁఘోటకంబు నూఁకి
యరుణకిరణసమానానూన నానాబాణజాలం
బులం బఱపిన నవి పుట్ట వెడలు పాములవడు
వున నేదు చిమ్మినకై వడిం గణుఁదుకఁగలు
మూఁగిన బాగునకా జల్లువాన గొట్టిన పెల్లున
రాలరువ్విన తెఱంగున రింగురింగున బిసబిసఁ
గవిసిన నవిసినరథంబులుం గెడసినగజంబు
లుంబడినతురంగంబులుం జడిసినబలంబులుం
దునిసినవిండ్లును రాలినభూషణంబులుకా దొర
లుగొడుగులును విఱుగు కేతనంబులునుం
బేరివులు మొదడులుగుప్పలు నెమ్ములతెట్టలు
నెత్తురు వఱదలు కండలు మెందును నై సం

గరాంగణంబు గంధసింధురంబు నీరాడిన కెం
దామరకొలని చందం బందె నందుఁ జండుం
డరు దంతి నిజస్యందనంబు బిఱబిఱం గుఱి
పడం బైపడం దఱిమిన కేడించి తురంగం
బెదురుకొలిపి యమ్ములొక్కుమ్మడిం గ్రుమ్మరిం
చినవిధంబున మస్త్రంబుల నాటి తేఁపీఁటం
గ్రుచ్చికొన నేసినపిగతాసుం డయ్యె నత్తేరున
కత్తించినబొమ్మకైవడిం గదలక యుండె నంత
నంతకాకారుండగు ప్రచండుం డుద్దండవేదం
డం బేటవాలుగా దులదులం బఱపిన నావాజి
వాగెమలఁచి వానికిం జుట్టు కేడెంబుగాఁగొంత
వడిం ద్రిప్పుచుం గేలిసింగిణీ నతనికంధరంబు
నం దగిలించి దిగఁదీసినం దు నిసి చతికిలంబడి
వేదండ ? కదుపునుం దానును బందివిధంబునం
బొరలుచుఁ బ్రాణభీతి నొక కేల గజంబుదిక్కు
నకు నొకకరంబు తనదిక్కునకు నొడ్డుకొనం
బకపక నగుచుఁ గఱకునేజా గొనిమొన
చూపుచుఁ గొంతయుడు కాడించి యుం
తం మణ రాజిల నాజానేయంబు ద్రిప్పినప్ప

డిన బోసకుండు దిగులునం గడసె నది విలో
కించికొంతకొంత వగచుచు నాసత్యవంతుండు
తన తేజీ కంధరంబు కరారవిందంబున నప్పళిం
చుచు మొగంబు దుడిసి చెవి నిమిరి మెల్ల
మెల్ల నెరఁగాలున నెడనెడ నడిపింప నదిదూ
రంబునం గని వీరుండు భండనవీరుం డగుచుఁ
గరంబుల వాలునుం బలకయుఁ బొదల నిజ
తురంగం బారాజపుంగవుమీఁదికిం బఱపిన
దురదుర నెదురుకొని పట్టిన పట్టెంబు నటికి
నద్దంప తిరిగి మరలం బురికొలుపుకొని
యుద్ధఱు సరియుద్ధు లనం గొంతప్రొద్దు ముద్దు
ముద్దుగా ముద్దుగుమ్మలు కోలాట లాడు
వేడుకం గత్తిగతియుఁ ఘళఘళనునాదు
నాదారకుండ నొండొరుల కుటికి నటుకు
లాడుచుండ నవ్వీరుండు కొండొక బెండువడి
చండితనంబునం గండుమిగిలి పేరువాఁడికే
డెంబుమఱుంగునం గుంగిలి ముంగలకున్ నిగిడి
చుఱుకుచుఱుక్కనం గొనచిమ్ములు చిమ్మి
కమ్ముక మొక్కమ్మడి నడిదమ్మునకు ఎసర నరకు

గొనకపలక మెలఁకువ నది నపిల యదియును
నిదె తునిమెద నని తల కుఱికి నఱక మఱుఁ
గిడినపలక తునుకతునుక లైపోవం దలవుమక
పగిలెనోయని కేలం దడవిచూడఁ గలకల
నగి తప్పెఁ దప్పె వెఱపకు మని నీకు నిది
నిజంబుచేసెదనని వెనవెన వెనుక కొదుగు
కైవడి త్రిడిం దొడల మెలంకువం జెప్పనం
బైకి నూఁకి నిజమండలాగ్రంబున వానిమేను
రెండుతుండెంబులుగా నఱకినం దక్కినవా
రలు జయజయరవంబులతో శరణంబులు
వేఁడినఁ గరుణారసంబున వారి నాదరించి మో
దంబున నున్నయన్న రేండ్రునిమీఁద దేవతా
గణంబులు పుష్పవర్షంబులు గురిసిరి నార
దుండు దండె మీటుచుం గడుపు చల్లఁజేసితి
వని దీవింపం దొడంగె నప్పు డాజయవంతుం
డగుసత్యవంతుండు తక్కినచతురంగ బలం
బులుం గొలువ వందిమాగధులు బిరుదుకై
వారంబులు చదువఁ దా నరుల నుఱుము
చేయుటల నభినయించు తెఱంగునం గఱ

కలిగి కర్ణంబున ములుచు తనకీర్తి దిక్కు
లకుం జాటు సీటున నోట నిగనిగనిమురువులు
పరికించుచుం జెలంగుతురంగంబు నాడ నాడ
జోడసలు ద్రొక్కింపుచుం దెల్లజల్లులు విచ్చుక
తెక్కులగతి నిక్కి చూప నచ్చటచ్చట దుమి
కించుచు నిజాశ్రమంబునకు వచ్చి ముచ్చ
టతో నందఱికిని వందనంబులు చేసి దీవనలు
గైకొని యిది యంతయు దేవరప్రభావంబు
గదా యని కడగంట సావిత్రికడం గని
నేర్పు గులుకం బలుకుచు నానందకందళిత
హృదయారవిందుం డై సంతతారాధితగో
విందుం డై సుఖం బుండునంత.

చ. హితులు పురోహితుల్ సచివు

లెంతయుం బెద్దలుం బూర్వభృత్యులున్
మతి గలవారుం బౌరులును

మంత్రులుం గూడి నుతించి మే మిటన్
బ్రతుకుదు మీవు రాజ్యపరి

పాలన చేసిన రమ్మటంచు స

మ్రతపడి పిల్వ సాల్వపతి
మంచి దటంచుఁ బ్రమోదితాత్ముఁ డై.

గీ. అచటిమానుల నందఱి నభినుతించి
వాసి నిన్నాళ్ళు మీగర్భవాసమునను
నునిచి పోషించితిరి దయ మఱవ కెపుడు
మముఁగటాక్షింపుఁడనిపల్కి సుముఖుఁడగుచు.

సీ. తనమేలు కెదురు చూచినబాంధవావళి
రథముల నుభయపార్శ్వముల నరుగ
నింత నంతట భద్రదంతావళం బెక్కి
చతురంగబలముతో సుతుఁడు నడవ
లలితసంగీతమేళముతోడ మద్రేశుఁ
డును దేజి దుమికించి మునుచనంగఁ
దళుకుఁబచ్చలపల్లకుల నెక్కి వరుసగా
నమరి కాంతయుఁ గోడ లంటి రాఁగ
భేరిభాంకారరవములు బోరుకొనఁగఁ
గులుకు మీఱుకుమారునందలములోన
నలద్యుమత్సేనభూపాలుఁ డరిగె నపుడు
తనరుప్రాగ్జ్యోతిషం బనుతనదుపురికి.

చ. చని మఱునాఁడు తా సకల
 సంభ్రమముల్ తనరంగ సత్యవం
తునకును గట్టెఁ బట్టము జ
 నుల్ కొనియాడ నతండు తండ్రికం
టెను గుణి యై భరింప ధర
 ణిన్ సరి సేయఁగఁ గూడఁ దా నరేం
ద్రుస కల రాజసమ్మునకు
 నున్ మఱి శేషుని దిగ్గజంబులన్.

సావిత్రీచరిత్ర సమాప్తము.

క. తంజాపురిరఘునాథుని
లంజెగొ యతఁడోవచోవిలాసము మెఱయన్
రంజిల్ల బుధులు రచనా
మంజిమ సావిత్రిచరిత మహి రచియించెన్.

PRINTED AT
THE INDIA PRINTING WORKS
MADRAS